

RAPORT Z WIZYTACJI

(ocena programowa – profil ogólnoakademicki)

dokonanej w dniach 15-16 października 2016 r. na kierunku *bezpieczeństwo narodowe* prowadzonym w ramach obszaru nauk społecznych na poziomie studiów pierwszego stopnia realizowanych w formie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych o profilu ogólnoakademickim na Wydziale Nauk Społecznych i Humanistycznych Społecznej Akademii Nauk w Łodzi, przez zespół oceniający Polskiej Komisji Akredytacyjnej w składzie:

przewodniczący: prof. dr hab. Mariusz Zieliński - członek PKA

członkowie:

1. dr hab. Andrzej Urban – członek PKA
2. dr hab. Zbigniew Ciekanowski – ekspert PKA
3. Artur Gawryszewski – ekspert ds. WSZJK
4. Paweł Adamiec – przedstawiciel PSRP

INFORMACJA O WIZYTACJI I JEJ PRZEBIEGU

Ocena jakości kształcenia na kierunku *bezpieczeństwo narodowe* prowadzonym na Wydziale Nauk Społecznych i Humanistycznych Społecznej Akademii Nauk w Łodzi na poziomie studiów pierwszego stopnia o profilu ogólnoakademickim została przeprowadzona z inicjatywy Polskiej Komisji Akredytacyjnej w ramach harmonogramu prac określonych przez Komisję na rok akademicki 2016/2017. Polska Komisja Akredytacyjna po raz pierwszy oceniała jakość kształcenia na ww. kierunku.

Wizytacja została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z obowiązującą procedurą. Raport Zespołu wizytującego (dalej w tekście: ZO) został opracowany po zapoznaniu się z przedłożonym przez Uczelnię Raportem samooceny oraz na podstawie przedstawionej w toku wizytacji dokumentacji, spotkań i rozmów przeprowadzonych z Władzami Uczelni i Wydziału, w tym z pracownikami i studentami ocenianego kierunku, jak i interesariuszami zewnętrznymi, hospitacji zajęć, przeglądu infrastruktury dydaktycznej oraz oceny losowo wybranych prac dyplomowych i etapowych.

Władze Uczelni i Wydziału stworzyły bardzo dobre warunki do pracy ZO.

Podstawa prawna oceny została określona w Załączniku nr 1, a szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji, uwzględniający podział zadań pomiędzy członków ZO, w Załączniku nr 2.

**OCENA SPEŁNIENIA KRYTERIÓW OCENY
PROGRAMOWEJ DLA KIERUNKÓW STUDIÓW
O PROFILU OGÓLNOAKADEMICKIM**

Kryterium oceny	Ocena końcowa spełnienia kryterium				
	wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
1. Jednostka sformułowała koncepcję kształcenia i realizuje na ocenianym kierunku studiów program kształcenia umożliwiający osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia	X				
2. Liczba i jakość kadry naukowo-dydaktycznej oraz prowadzone w jednostce badania naukowe ¹ zapewniają realizację programu kształcenia na ocenianym kierunku oraz osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia		X			
3. Współpraca z otoczeniem społecznym, gospodarczym lub kulturalnym w procesie kształcenia		X			
4. Jednostka dysponuje infrastrukturą dydaktyczną i naukową umożliwiającą realizację programu kształcenia o profilu ogólnoakademickim i osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia, oraz prowadzenie badań naukowych		X			
5. Jednostka zapewnia studentom wsparcie w procesie uczenia się, prowadzenia badań i wchodzenia na rynek pracy	X				
6. W jednostce działa skuteczny wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia zorientowany na ocenę realizacji efektów kształcenia i doskonalenia programu kształcenia oraz podniesienie jakości na ocenianym kierunku studiów	X				

¹ Określenia: obszar wiedzy, dziedzina nauki i dyscyplina naukowa, dorobek naukowy, osiągnięcia naukowe, stopień i tytuł naukowy oznaczają odpowiednio: obszar sztuki, dziedziny sztuki i dyscypliny artystyczne, dorobek artystyczny, osiągnięcia artystyczne oraz stopień i tytuł w zakresie sztuki.

Jeżeli argumenty przedstawione w odpowiedzi na raport z wizytacji lub wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy będą uzasadniały zmianę uprzednio sformułowanych ocen, raport powinien zostać uzupełniony. Należy, w odniesieniu do każdego z kryteriów, w obrębie którego ocena została zmieniona, wskazać dokumenty, przedstawić dodatkowe informacje i syntetyczne wyjaśnienia przyczyn, które spowodowały zmianę, a ostateczną ocenę umieścić w tabeli nr 1.

W odpowiedzi na pismo prof. dr hab. Roman Patora Rektora Społecznej Akademii Nauk w Łodzi z dnia 20 stycznia 2017 roku wnosi o zmianę kryterium 2 liczba i jakość kadry naukowo-dydaktycznej oraz prowadzone w jednostce badania naukowe zapewniają realizację programu kształcenia na ocenianym kierunku oraz osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia z oceny w pełni na ocenę wyróżniającą.

Prezydium PKA po zasięgnięciu opinii Zespołu Nauk Społecznych i Prawnych przyjmuje powyższe stanowisko z następującym uzasadnieniem.

W odwołaniu Rektora Społecznej Akademii Nauk w Łodzi podnoszone są następujące argumenty:

1. Kadra prowadząca zajęcia na kierunku *bezpieczeństwo narodowe*, w tym stanowiąca minimum kadrowe posiada bardzo znaczący dorobek naukowy i zawodowy, co zostało dostrzeżone w raporcie powizytacyjnym: „Przekrój (kompleksowość i różnorodność) reprezentowanych w zakresie kwalifikacji, dorobku naukowego i dydaktycznego uprawianych przez kadre kierunku dyscyplin jest imponujący i zapewnia osiągnięcie wszystkich efektów kształcenia na studiach pierwszego stopnia (...). (...) prowadzący zajęcia na ocenianym kierunku studiów także posiadają bogate doświadczenie praktyczne, a także dorobek naukowy w obszarze bezpieczeństwa. Wśród nauczycieli akademickich są aktualni lub będący w stanie spoczynku policjanci, strażnicy graniczni, żołnierze zawodowi, strażacy, strażnicy więzienni, a także pracownicy zatrudnieni obecnie w sektorze bezpieczeństwa, wśród nich na przykład dyrektorzy urzędu wojewódzkiego w Łodzi zajmujący się zarządzaniem kryzysowym bądź informacjami niejawnymi. Co ważne władze wydziału zapewniają przy obsadzie zajęć zgodność dorobku naukowego i praktycznego z zakresem merytorycznym prowadzonego przedmiotu. Obsada wszystkich stanowisk nauczycieli akademickich odbywa się na drodze konkursowej. Mimo, że oceniany kierunek prowadzony jest na poziomie studiów I stopnia to większość kadry dydaktycznej zatrudniona jest w Uczelni jako w podstawowym miejscu pracy (...).” Zespół Oceniający wysoko ocenił politykę kadrową sprzyjającą umiędzynarodowieniu kadry stwierdzając: „Na podkreślenie zasługuje także fakt, że Uczelnia motywując swoich nauczycieli do ponoszenia kompetencji językowych organizuje dwie godziny darmowej nauki języka obcego tygodniowo (...). Na szczególną uwagę zasługuje współpraca z Clark University, co można traktować jako **element wyróżniający.** Niewątpliwie takim **elementem wyróżniającym** jest także udział czterech wykładowców w programie Erasmus +. W ostatnich dwóch latach Uczelnia wzbogaciła się o jednego doktora

i jednego doktora habilitowanego. Dobłą praktyką są także kursy pedagogiczne organizowane dla młodych nauczycieli akademickich.

Prezydium zwraca uwagę, że Wydział Nauk Społecznych i Humanistycznych Społecznej Akademii Nauk w Łodzi przedstawił do minimum kadrowego minimalną liczbę nauczycieli akademickich - 9. Ich dorobek naukowy został pozytywnie oceniony, ale spełnienie warunku liczebności kadry stanowiącej minimum kadrowe nie wskazuje na wyróżnienie w tym zakresie. Wśród pozostałych nauczycieli akademickich, którzy prowadzą zajęcia na tym ocenianym kierunku studiów wskazano 13 nauczycieli akademickich. Z tego jednego doktora habilitowanego,

3 doktorów a pozostali to magistrowie. Prezydium nie zauważa także wśród tych nauczycieli wyróżniającego potencjału naukowego w zadeklarowanych przez Uczelnię dziedzinach i dyscyplinach naukowych, do których odnoszą się efekty kształcenia.

Argumenty wskazane przez Rektora w dalszej części pisma, a dotyczące zatrudnienie od semestru letniego 2016/2017 czterech samodzielnych pracowników naukowych jest niezwykle cenną inicjatywą jednak nie może mieć wpływu na wyniki dokonanej oceny w październiku 2016 roku.

2. Zespół Oceniający dostrzegł również szeroki zakres prowadzonych przez Wydział badań naukowych związanych z obszarem bezpieczeństwa finansowanych ze środków własnych Uczelni (obecnie łączna kwota wynosi 980 tys. złotych) oraz włączenie

w te badania studentów, co zawarł w raporcie powizytacyjnym w punkcie 2.4. „Godne podkreślenia jest, iż studenci (m.in. w ramach członkostwa w kole naukowym) mogą uczestniczyć w pracach danej katedry lub zakładu, brać udział w prowadzonych badaniach naukowych, konferencjach i seminariach naukowych oraz warsztatach

i szkoleniach, a także publikować prace naukowe.

Zaangażowanie Wydziału i Uczelni w prowadzone badania naukowe jest znaczące i zauważył to i prawidłowo ocenił zespół wizytujący wskazując jednocześnie zalecenie dotyczące zwiększenia aktywności w pozyskaniu projektów rozwojowych przyznawanych na drodze konkursu na przykład z NCN lub NCBiR w szczególności w kategorii bezpieczeństwo i obronność.

Argumenty wskazane przez Rektora, a dotyczące nowych badań w zakresie bezpieczeństwa, które rozpoczęły się po przeprowadzeniu wizytacji lub planowane są do uruchomienia w najbliższych miesiącach są niezwykle wartościowymi inicjatywami jednak nie mogą wpłynąć na zmianę stanowiska zespołu oceniającego.

1. Jednostka sformułowała koncepcję kształcenia i realizuje na ocenianym kierunku studiów program kształcenia umożliwiający osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia.

1.1. Koncepcja kształcenia na ocenianym kierunku studiów jest zgodna z misją i strategią rozwoju uczelni, odpowiada celom określonym w strategii jednostki oraz w polityce zapewnienia jakości, a także uwzględnia wzorce i doświadczenia krajowe i międzynarodowe właściwe dla danego zakresu kształcenia.*

1.2. Plany rozwoju kierunku uwzględniają tendencje zmian zachodzących w dziedzinach nauki i dyscyplinach naukowych, z których kierunek się wywodzi, oraz są zorientowane na potrzeby otoczenia społecznego, gospodarczego lub kulturalnego, w tym w szczególności rynku pracy.

1.3 Jednostka przyporządkowała oceniany kierunek studiów do obszaru/obszarów kształcenia oraz wskazała dziedzinę/dziedziny nauki oraz dyscyplinę/dyscypliny naukowe, do których odnoszą się efekty kształcenia dla ocenianego kierunku.

1.4. Efekty kształcenia zakładane dla ocenianego kierunku studiów są spójne z wybranymi efektami kształcenia dla obszaru/obszarów kształcenia, poziomu i profilu ogólnoakademickiego, do którego/których kierunek ten został przyporządkowany, określonymi w Krajowych Ramach Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego, sformułowane w sposób zrozumiały i pozwalający na stworzenie systemu ich weryfikacji. W przypadku kierunków studiów, o których mowa w art. 9b, oraz kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, o którym mowa w art. 9c ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r. poz. 572, z późn. zm.), efekty kształcenia są także zgodne ze standardami kształcenia określonymi w przepisach wydanych na podstawie wymienionych artykułów ustawy. Efekty kształcenia zakładane dla ocenianego kierunku studiów, uwzględniają w szczególności zdobywanie przez studentów pogłębionej wiedzy, umiejętności badawczych i kompetencji społecznych niezbędnych w działalności badawczej, na rynku pracy, oraz w dalszej edukacji.*

1.5 Program studiów dla ocenianego kierunku oraz organizacja i realizacja procesu kształcenia, umożliwiają studentom osiągnięcie wszystkich zakładanych efektów kształcenia oraz uzyskanie kwalifikacji o poziomie odpowiadającym poziomowi kształcenia określonemu dla ocenianego kierunku o profilu ogólnoakademickim.*

1.5.1. W przypadku kierunków studiów, o których mowa w art. 9b, oraz kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, o którym mowa w art. 9c ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, program studiów dostosowany jest do warunków określonych w standardach zawartych w przepisach wydanych na podstawie wymienionych artykułów ustawy.

1.5.2 Dobór treści programowych na ocenianym kierunku jest zgodny z zakładanymi efektami kształcenia oraz uwzględnia w szczególności aktualny stan wiedzy związanej z zakresem ocenianego kierunku.*

1.5.3. Stosowane metody kształcenia uwzględniają samodzielne uczenie się studentów, aktywizujące formy pracy ze studentami oraz umożliwiają studentom osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia, w tym w szczególności w przypadku studentów studiów pierwszego stopnia - co najmniej przygotowanie do prowadzenia badań, obejmujące podstawowe umiejętności badawcze, takie jak: formułowanie i analiza problemów badawczych, dobór metod i narzędzi badawczych, opracowanie i prezentacja wyników badań, zaś studentom studiów drugiego stopnia lub jednolitych studiów magisterskich – udział w prowadzeniu badań w warunkach właściwych dla zakresu działalności badawczej związanej z ocenianym kierunkiem, w sposób umożliwiający bezpośrednie wykonywanie prac badawczych przez studentów.*

1.5.4. Czas trwania kształcenia umożliwia realizację treści programowych i dostosowany jest do efektów kształcenia określonych dla ocenianego kierunku studiów, przy uwzględnieniu nakładu pracy studentów mierzonego liczbą punktów ECTS.

1.5.5. Punktacja ECTS jest zgodna z wymaganiami określonymi w obowiązujących przepisach prawa, w szczególności uwzględnia przypisanie modułom zajęć powiązanych z prowadzonymi w uczelni badaniami naukowymi w dziedzinie/dziedzinach nauki związanej/związanych z ocenianym kierunkiem więcej niż 50% ogólnej liczby punktów ECTS.*

1.5.6. Jednostka powinna zapewnić studentowi elastyczność w doborze modułów kształcenia

w wymiarze nie mniejszym niż 30% liczby punktów ECTS wymaganej do osiągnięcia kwalifikacji odpowiadających poziomowi kształcenia na ocenianym kierunku, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej.*

1.5.7. Dobór form zajęć dydaktycznych na ocenianym kierunku, ich organizacja, w tym liczebność grup na poszczególnych zajęciach, a także proporcje liczby godzin różnych form zajęć umożliwiają studentom osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia, w szczególności w zakresie pogłębionej wiedzy, umiejętności prowadzenia badań oraz kompetencji społecznych niezbędnych w działalności badawczej. Prowadzenie zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość spełnia warunki określone przepisami prawa.*

1.5.8. W przypadku, gdy w programie studiów na ocenianym kierunku zostały uwzględnione praktyki zawodowe, jednostka określa efekty kształcenia i metody ich weryfikacji, oraz zapewnia właściwą organizację praktyk, w tym w szczególności dobór instytucji o zakresie działalności odpowiednim do celów i efektów kształcenia zakładanych dla ocenianego kierunku oraz liczbę miejsc odbywania praktyk dostosowaną do liczby studentów kierunku.

1.5.9. Program studiów sprzyja umiędzynarodowieniu procesu kształcenia, np. poprzez realizację programu kształcenia w językach obcych, prowadzenie zajęć w językach obcych, ofertę kształcenia dla studentów zagranicznych, a także prowadzenie studiów wspólnie z zagranicznymi uczelniami lub instytucjami naukowymi.

1.6. Polityka rekrutacyjna umożliwia właściwy dobór kandydatów.

1.6.1. Zasady i procedury rekrutacji zapewniają właściwy dobór kandydatów do podjęcia kształcenia na ocenianym kierunku studiów i poziomie kształcenia w jednostce oraz uwzględniają zasadę zapewnienia im równych szans w podjęciu kształcenia na ocenianym kierunku.

1.6.2. Zasady, warunki i tryb potwierdzania efektów uczenia się na ocenianym kierunku umożliwiają identyfikację efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów oraz ocenę ich adekwatności do efektów kształcenia założonych dla ocenianego kierunku studiów. *

1.7. System sprawdzania i oceniania umożliwia monitorowanie postępów w uczeniu się oraz ocenę stopnia osiągnięcia przez studentów zakładanych efektów kształcenia.*

1.7.1. Stosowane metody sprawdzania i oceniania efektów kształcenia są adekwatne do zakładanych efektów kształcenia, wspomagają studentów w procesie uczenia się i umożliwiają skuteczne sprawdzenie i ocenę stopnia osiągnięcia każdego z zakładanych efektów kształcenia, w tym w szczególności w zakresie pogłębionej wiedzy, umiejętności prowadzenia badań oraz kompetencji społecznych niezbędnych w działalności badawczej, na każdym etapie procesu kształcenia, także na etapie przygotowywania pracy dyplomowej i przeprowadzania egzaminu dyplomowego, oraz w odniesieniu do wszystkich zajęć, w tym zajęć z języków obcych.

1.7.2. System sprawdzania i oceniania efektów kształcenia jest przejrzysty, zapewnia rzetelność, wiarygodność i porównywalność wyników sprawdzania i oceniania, oraz umożliwia ocenę stopnia osiągnięcia przez studentów zakładanych efektów kształcenia. W przypadku prowadzenia kształcenia z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość stosowane są metody weryfikacji i oceny efektów kształcenia właściwe dla tej formy zajęć.*

1. Ocena - wyróżniająco

2. Opis spełnienia kryterium, z uwzględnieniem kryteriów oznaczonych dwiema i trzema cyframi.

1.1.

Misja i Strategia Rozwoju zostały uchwalone na poziomie Uczelni oraz Wydziału. Na poziomie Uczelni dokument strategiczny został przyjęty mocą Uchwały nr 7 Senatu Społecznej Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Zarządzania z siedzibą w Łodzi z dnia 4 października 2011 r. w sprawie uchwalenia Misji i Strategii Rozwoju na lata 2012-2016, a na poziomie Wydziału – mocą Uchwały Rady Wydziału Nauk Społecznych i Humanistycznych Społecznej Akademii Nauk z siedzibą w Łodzi z dnia 30 września 2013 w sprawie przyjęcia Misji i Strategii Rozwoju Wydziału Nauk Społecznych i Humanistycznych Społecznej Akademii Nauk z siedzibą w Łodzi na lata 2013-2016. W tych dokumentach strategicznych określono najważniejsze kierunki rozwoju i sformułowano wartości (m.in. *otwartość na otoczenie społeczno-gospodarcze, mobilność studentów i kadry, dbałość*

o reputację Uczelni), których realizacja jest widoczna w koncepcji kształcenia na ocenianym kierunku. Dokonuje się tego między innymi poprzez szeroką współpracę z interesariuszami zewnętrznymi i otwartość na potrzeby rynku pracy. Uwzględnia ona także zapisy Polityki Jakości przyjętej na mocy Uchwały Senatu Społecznej Akademii Nauk z siedzibą w Łodzi Nr 1 z dnia 20 września 2016 r. w sprawie przyjęcia Polityki Jakości Społecznej Akademii Nauk z siedzibą w Łodzi. Zgodnie z przyjętymi celami strategicznymi Uczelnia koncentruje się na procesie ciągłego doskonalenia jakości kształcenia, w tym również w zakresie efektów kształcenia, co zostało potwierdzone w rozmowach z Władzami Wydziału, kadrami i studentami, oceną prac etapowych i dyplomowych oraz staranną dokumentacją wszystkich działań gremiów odpowiedzialnych za doskonalenie jakości kształcenia przedstawioną podczas wizytacji Zespołu Oceniającego PKA.

Zgodnie ze strategią Uczelni i Wydziału, w koncepcji kształcenia na ocenianym kierunku nacisk kładzie się na dwa zintegrowane czynniki: przygotowanie absolwentów do oczekiwań rynku pracy w zakresie szeroko rozumianego bezpieczeństwa oraz osiąganie przez nich stosownych kompetencji społecznych, między innymi w zakresie współdziałania w różnych strukturach życia społecznego. Kształcenie ma charakter aplikacyjny, budujący wiedzę i umiejętności w kontekście praktyki, co odpowiada wymogom współczesnego rynku pracy. Sprzyjają temu powiązania zawodowe dużej części kadry naukowo-dydaktycznej. Wydział oferuje kształcenie na studiach I stopnia, oferta kształcenia obejmuje 3 specjalności: Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa, Zarządzanie kryzysowe i ratownictwo, jak również Bezpieczeństwo militarne i obrona narodowa. Należy podkreślić, że program specjalności realizowanych na kierunku *bezpieczeństwo narodowe* skonstruowany jest według nowoczesnych wzorców krajowych i międzynarodowych stwarzających możliwość zdobycia praktycznych umiejętności wykraczających poza tradycyjne granice dotychczasowego rozumienia bezpieczeństwa. W koncepcji kształcenia widoczna jest szybka reakcja na zmiany w dyscyplinach naukowych w ramach których określono efekty kształcenia i duża troska o dopasowanie oferty edukacyjnej do oczekiwań rynku pracy. Szczególny akcent został położony na dobór przedmiotów i treści prezentowanych w zakresie problematyki bezpieczeństwa.

Koncepcję kształcenia podporządkowano kluczowemu celowi wskazanemu w Misji Uczelni, jakim jest *kształcenie na potrzeby rynku pracy absolwentów zdolnych sprostać wymaganiom XXI wieku oraz przygotowanych do aktywnego i twórczego udziału w rozwiązywaniu – dzięki implementacji wyników prac naukowych i badawczo-rozwojowych – problemów społecznych o znacznej doniosłości.* Świadczy o tym proponowana (i modyfikowana stosownie do potrzeb rynku pracy) oferta specjalności (obecnie: Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa, Zarządzanie kryzysowe i ratownictwo, Bezpieczeństwo militarne i obrona narodowa) oraz dobór kadry dydaktycznej posiadającej stosowne doświadczenie praktyczne, jak i adekwatna paleta miejsc odbywania praktyk.

1.2.

Działania związane z rozwojem kierunku podporządkowane są celom określonym w Misji i Strategii Wydziału i odpowiadają standardom jakości kształcenia przyjętym w Polityce Jakości oraz Wewnętrznym Systemie Zarządzania Jakością Kształcenia. W planach rozwoju kierunku uwzględnia się m.in. przejście od roku akademickiego 2017/2018 z ogólnoakademickiego profilu kształcenia na profil praktyczny. Widoczne są działania podejmowane przez Uczelnię zmierzające do realizacji tych założeń, co zostało we właściwy sposób udokumentowane. Doskonalenie procesu kształcenia na ocenianym kierunku studiów zmierza do dalszego dostosowania go do zmian społecznych i gospodarczych oraz potrzeb rynku pracy. W procesie dostosowywania treści i form kształcenia szczególne znaczenie mają propozycje i opinie od interesariuszy zewnętrznych, którzy systematycznie współpracują z Komisją Programową kierunku. Ich wnioski i sugestie są uwzględniane w programie kształcenia, co zostało potwierdzone podczas spotkania z nimi oraz przedstawioną podczas wizytacji dokumentacją. Plany rozwoju kierunku zakładają utrzymanie i rozwijanie szerokiej współpracy z kadrami posiadającą doświadczenie zawodowe w zakresie bezpieczeństwa. Na kierunku już teraz zajęcia prowadzą nauczyciele akademicki, którzy z jednej strony posiadają duże doświadczenie i bogaty dorobek badawczy adekwatny do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia w obszarze nauk społecznych (w dyscyplinach: nauki o obronności, nauki o bezpieczeństwie), a z drugiej strony wywodzącą się z zawodów związanych z bezpieczeństwem narodowym. Są to byli i obecni żołnierze i funkcjonariusze związani z Policją, Strażą Graniczną, Państwową Strażą Pożarną, Służbą Więzienną, Siłami Zbrojnymi oraz Wydziałem Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego

Łódzkiego Urzędu Wojewódzkiego.

Zmiany i modyfikacje dokonywane w programie kształcenia służące rozwojowi kierunku uwzględniają aktualny stan wiedzy z dyscyplin, do których odnoszą się efekty kształcenia określone dla kierunku. Do treści programowych włączane są osiągnięcia nauki wynikające z rozwoju nauk o bezpieczeństwie i nauk o obronności oraz nauk o zarządzaniu. Znajduje to wyraz także w doskonaleniu metod dydaktycznych oraz zakresie zalecanej studentom literatury przedmiotu. Plany rozwoju kierunku związane są także z zamierzonym tworzeniem interdyscyplinarnych zespołów badawczych oraz rozwojem naukowym kadry, która jest w stanie przenosić efekty prac badawczych i poszerzoną w ten sposób wiedzę na proces kształcenia.

Plany rozwoju ocenianego kierunku są ponadto w bardzo widoczny sposób zorientowane na potrzeby otoczenia społecznego i gospodarczego, a w szczególności rynku pracy. Na uwagę zasługują szczególne zaangażowanie interesariuszy zewnętrznych w konsultacje programu kształcenia, a zwłaszcza specjalności. Widoczny jest ich realny udział w procesie tworzenia i doskonalenia oferty kształcenia.

1.3.

Podlegający ocenie kierunek studiów został przyporządkowany do obszaru nauk społecznych, (wskazując jednocześnie dziedzinę nauk społecznych i dyscypliny naukowe: nauki o bezpieczeństwie i nauki o obronności jako dyscypliny podstawowe oraz jako dyscyplinę wspomagającą nauki o zarządzaniu w dziedzinie nauk ekonomicznych), zgodnie z jego opisem w Krajowych Ramach Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego, określonym w przepisach wydanych na podstawie art. 9 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym. Efekty kształcenia dla kierunku studiów zostały określone Uchwałą Senatu SAN Nr 21 z dnia 13 czerwca 2012 r. w sprawie określenia (zatwierdzenia) efektów kształcenia dla programu kształcenia na studiach pierwszego stopnia na kierunku *bezpieczeństwo narodowe* o profilu ogólnoakademickim w formie stacjonarnej i niestacjonarnej we wszystkich jednostkach organizacyjnych Uczelni prowadzących ten kierunek.

Jednostka prowadząca oceniany kierunek studiów prawidłowo przyporządkowała go do obszaru kształcenia oraz właściwie wskazała dziedziny nauki i dyscypliny naukowe, do których odnoszą się przyjęte dla niego efekty kształcenia.

1.4.

Uczelnia dla ocenianego kierunku sformułowała łącznie 42 efekty o następującej strukturze: wiedza - 22, umiejętności - 12 oraz kompetencje społeczne - 8. Opis efektów kierunkowych jest prawidłowy. Wyraźnie przeważają efekty związane z naukami o bezpieczeństwie. Efekty są na odpowiednim poziomie szczegółowości i uwzględniają właściwą strukturę wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Są sformułowane w sposób komunikatywny i konkretny, który umożliwia ich zrozumienie i weryfikację.

Dla każdego przedmiotu opracowano efekty przedmiotowe, które stanowią uszczegółowienie efektów kierunkowych. Efekty przedmiotowe, jak również możliwy sposób ich weryfikacji zawarte są w poszczególnych sylabusach. Bardzo dobrze i czytelnie pokazują one istotę oraz zakres wiedzy, umiejętności i kompetencji, które student powinien nabyć na danym przedmiocie. Są one przedstawione w sylabusach w części IV (Przedmiotowe efekty kształcenia z odniesieniem do efektów kształcenia dla kierunku i obszarów) oraz VI (Metody weryfikacji efektów kształcenia). W części IV efekty przedmiotowe są odniesione do związanych z nimi efektów kierunkowych, co ilustruje spójność między nimi. Natomiast w części VI do poszczególnych efektów przedmiotowych zostały przypisane metody ich weryfikacji. Spójność i relacje między efektami przedmiotowymi i kierunkowymi oraz obszarowymi ilustruje matryca efektów kształcenia, a także sylabusy przedmiotów. Zależności przedstawione w matrycy efektów kształcenia dla ocenianego kierunku są spójne - planowane przedmioty realizują powiązane z nimi efekty kierunkowe.

Efekty kształcenia określone dla ocenianego kierunku są spójne treściowo z efektami kształcenia dla obszaru kształcenia, poziomu i profilu ogólnoakademickiego, do którego ten kierunek został przyporządkowany. Analiza założonych efektów kształcenia oraz matrycy, w której pokazano ich przyporządkowanie do przedmiotów pozwalają stwierdzić, że zakładane efekty kształcenia uwzględniają zdobywanie przez studentów wiedzy, umiejętności (w tym badawczych, przykładowo

świadczy o tym efekt K-U08, który sformułowano następująco: *potrafi formułować i analizować problemy badawcze pozwalające na rozwiązywanie konkretnych problemów bezpieczeństwa i wskazuje w tym zakresie odpowiednie rozwiązania*) oraz kompetencji społecznych niezbędnych w działalności badawczej, w dalszej edukacji oraz na rynku pracy.

Zarówno efekty kierunkowe, jak i przedmiotowe są znane studentom, co zostało potwierdzone podczas rozmowy z nimi. Jak deklarowali studenci podczas spotkania z ZO PKA, uznają informacje zawarte w sylabusach za przydatne i chętnie się z nimi zapoznają. Ich zdaniem efekty są sformułowane w sposób zrozumiały. Należy podkreślić, że zostały sformułowane z zastosowaniem terminologii typowej dla języka nauki odpowiednich dyscyplin naukowych, a ich czytelność sprawia, że są sprawdzalne i weryfikowalne przy zastosowaniu narzędzi i procedur przewidzianych w ramach WSZJK.

Studenci podczas spotkania z ZO PKA pozytywnie odnieśli się do możliwości osiągnięcia poszczególnych efektów kształcenia. Bardzo dobrze orientowali się oni w tym, czym są efekty kształcenia i jaką wagę mają dla ich wykształcenia. Mają oni świadomość tego, gdzie w razie potrzeby szukać interesujących ich treści. Materiały udostępniane są w wersji elektronicznej poprzez stronę internetową Uczelni, co umożliwia stały dostęp do potrzebnych informacji. Szczegółowe informacje dotyczące wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych jakie zdobędą studenci w trakcie kształcenia są przekazywane przez prowadzącego na początku zajęć z każdego przedmiotu, co **należy uznać za dobrą praktykę**. Treści te, zdaniem studentów, w wystarczającym stopniu określają zakres przedmiotu. Studenci deklarują, że nie spotkali się z przypadkiem, aby treść dostępna w sylabusach odbiegała od tej, która jest prezentowana na zajęciach. Warto podkreślić, że ocena zgodności treści realizowanych przez nauczycieli akademickich podczas zajęć z informacjami zawartymi w sylabusach to jeden z elementów badań jakości realizowanych na ocenianym kierunku.

1.5.

1.5.1. – nie dotyczy

1.5.2.

Kształcenie na ocenianym kierunku odbywa się w formie stacjonarnej i niestacjonarnej. W planie studiów uwzględniono podział na następujące grupy przedmiotów: przedmioty ogólnouczelniane, przedmioty podstawowe i kierunkowe, przedmioty do wyboru i przedmioty specjalnościowe. Największą pod względem liczby godzin grupę stanowią przedmioty podstawowe i kierunkowe (1083 godzin na studiach stacjonarnych i 581 godzin na studiach niestacjonarnych), następnie przedmioty ogólnouczelniane (639 godzin na studiach stacjonarnych i 252 godzin na studiach niestacjonarnych), przedmioty specjalnościowe (418-435 godzin na studiach stacjonarnych i 238-257 godzin na studiach niestacjonarnych) oraz przedmioty do wyboru (215 godzin na studiach stacjonarnych i 124 godzin na studiach niestacjonarnych). Osobno zostały wydzielone w planie: Seminarium dyplomowe i praca dyplomowa oraz Praktyki.

Na kierunku są obecnie oferowane 3 specjalności: Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa, Zarządzanie kryzysowe i ratownictwo, Bezpieczeństwo militarne i obrona narodowa. Program tych specjalności odpowiada efektom określonym dla kierunku i dyscyplinom, do których przypisane są kierunkowe efekty kształcenia.

Treści programowe poszczególnych przedmiotów zostały opisane w sylabusach, przy czym opracowano je odrębnie dla poszczególnych form zajęć – wykłady, ćwiczenia, konwersatoria, laboratoria. Należy szczególnie zauważyć treści kształcenia związane z międzynarodowymi aspektami bezpieczeństwa narodowego, uwzględniające aktualne tendencje zasad budowania bezpieczeństwa w wymiarze europejskim jak i globalnym – co wyróżnia oferowany program kształcenia. Treści kształcenia przypisane poszczególnym przedmiotom są określone w sposób szczegółowy i odpowiadają celom i efektom przypisanym dla poszczególnych przedmiotów.

Dobór treści programowych na ocenianym kierunku jest zgodny z zakładanymi kierunkowymi efektami kształcenia. Według deklaracji osób odpowiedzialnych za program kształcenia na ocenianym kierunku, podstawę doboru treści programowych stanowiły przede wszystkim: określone dla programu efekty kształcenia, aktualny dorobek naukowy z dyscyplin naukowych, z którymi powiązane są efekty kształcenia określone dla kierunku, wyniki badań naukowych prowadzonych na Wydziale, sugestie studentów oraz sugestie interesariuszy zewnętrznych dotyczące potrzeb

wynikających z realizacji zadań zawodowych.

1.5.3.

Stosowane w procesie kształcenia na ocenianym kierunku metody kształcenia zostały określone w sylabusach w części III (Metody realizacji zajęć dydaktycznych). Zostały one wskazane osobno dla każdej z form prowadzenia zajęć. Stosowany jest dość szeroki wachlarz metod dydaktycznych. Stosowane metody odpowiadają specyfice przedmiotu, treściom oraz formie zajęć. W realizacji programu kształcenia na ocenianym kierunku wykorzystuje się następujące metody kształcenia: metody podające, metody problemowe, metody praktyczne i metody aktywizujące. Stosuje się zatem zarówno metody i formy tradycyjne - wykład, jak i prowadzące do aktywizacji studentów (ćwiczenia projektowe, warsztaty, laboratoria, dyskusje, prace w grupie, projekty indywidualne, prezentacje multimedialne, przygotowywanie i prezentacja referatów), w ramach których szczególny nacisk położony jest na pracę własną studenta.

Studenci deklarują, że wykładowcy wykorzystują zróżnicowane metody kształcenia, co sprawia, że zajęcia są interesujące. Zachęcają do aktywnego udziału w zajęciach, motywują do dyskusji i wyciągania własnych wniosków, stymulują umiejętności i kompetencje studentów, umożliwiając im osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia. Od początku studiów uświadamiają studentom, że znaczną część efektów kształcenia student powinien osiągnąć poprzez pracę samodzielną. Jednocześnie studenci podkreślają, że wykładowcy sprawdzają w trakcie zajęć w jakim stopniu te efekty zostały przez nich osiągnięte co należy uznać za dobrą praktykę. W każdym sylabusie pokazano bilans pracy studenta, w którym jest uwzględniona praca własna studenta.

W programie kształcenia przewidziano treści związane z przygotowaniem studentów do prowadzenia badań, np. poprzez realizację efektu K_U08 (potrafi formułować i analizować problemy badawcze pozwalające na rozwiązywanie konkretnych problemów bezpieczeństwa i wskazuje w tym zakresie odpowiednie rozwiązania). Szczególną rolę w metodach dydaktycznych i realizacji wspomnianego efektu należy przypisać zajęciom seminaryjnym na których studenci poznają metodologię pracy badawczej. Uwzględnia się na nich rozwijanie u studentów takich kompetencji, jak: formułowanie problemów badawczych, dobór metod i narzędzi badawczych, opracowanie i prezentacja wyników badań.

1.5.4.

Kształcenie na ocenianym kierunku odbywa się w formie stacjonarnej i niestacjonarnej. Trwa 6 semestrów. W toku studiów stacjonarnych student realizuje w kontakcie z nauczycielem na studiach stacjonarnych 2434 – 2451 godzin (bez praktyk), za które otrzymuje 181 punktów ECTS. Na studiach niestacjonarnych jest to 1243 – 1262 godzin (bez praktyk), za które otrzymuje 180 punktów ECTS. Czas trwania kształcenia oraz przewidziany w programie łączny nakład pracy dla poszczególnych przedmiotów jest w pełni wystarczający do zrealizowania zakładanych treści kształcenia i osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia.

1.5.5.

W programie studiów zostały określone wszystkie podstawowe wskaźniki związane z punktacją ECTS przewidziane w przepisach prawa. Na ocenianym kierunku za zajęcia wymagające bezpośredniego kontaktu nauczyciela student otrzymuje na studiach stacjonarnych 113 punktów ECTS dla wszystkich specjalności, a na studiach niestacjonarnych – 61 punktów ECTS. Te wielkości są wyliczone na podstawie liczby godzin w toku studiów oraz liczby godzin konsultacji. Są ustalone prawidłowo, na realnym poziomie.

Za zajęcia ogólnouczeniiane student otrzymuje 33 punkty ECTS na studiach stacjonarnych oraz 32 punkty ECTS na studiach niestacjonarnych. Za zajęcia z zakresu nauk podstawowych, do których odnoszą się efekty kształcenia dla określonego kierunku, poziomu i profilu kształcenia student otrzymuje 34 punkty ECTS na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych. Liczba ta jest określona prawidłowo. Uwzględniono tutaj takie przedmioty, jak: Historia, Filozofia, Geografia bezpieczeństwa, Ekonomia, Wiedza o państwie i prawie, Administracja, Organizacja i zarządzanie, Współczesne systemy polityczne. Przedmioty podstawowe występują w wysokim wymiarze godzin i nakładu pracy studenta, dając tym samym studentom dobrą podstawę wiedzy na ocenianym kierunku, a także możliwość rozwijania treści kierunkowych. Za zajęcia z wychowania fizycznego student otrzymuje

2 punkty ECTS na studiach stacjonarnych oraz 1 punkt ECTS na studiach niestacjonarnych. Za praktyki zawodowe student otrzymuje 6 punktów ECTS. Za zajęcia z języka obcego student otrzymuje 18 punktów ECTS. Za zajęcia o charakterze praktycznym, w tym zajęcia laboratoryjne, warsztatowe i projektowe student otrzymuje 15 lub 20 punktów ECTS zarówno dla studiów stacjonarnych, jak i niestacjonarnych. Jest to wielkość wystarczająca dla profilu ogólnakademickiego. Uwzględniono tutaj takie przedmioty, jak: Technologie informacyjne, Przedsiębiorczość, Zarządzanie kryzysowe, Logistyka w sytuacjach kryzysowych oraz przedmioty specjalnościowe.

Podczas wizytacji przedstawiono szczegółowe zestawienie przedmiotów związanych z prowadzonymi badaniami naukowymi, którym przypisano 123 punkty ECTS. Jest to wymiar wyższy niż 50% ogólnej liczby ECTS w toku studiów. Przedmioty te obejmują zakres dyscyplin: nauki o bezpieczeństwie, nauki o obronności oraz nauki o zarządzaniu i są zgodne z prowadzonymi przez pracowników Wydziału badaniami naukowymi.

Nakład pracy studenta na poszczególnych przedmiotach jest określony w sylabusach. Osobno pokazano strukturę zajęć z bezpośrednim udziałem nauczyciela i osobno pracę własną studenta, co zwiększa czytelność nakładu pracy studenta. W pracy własnej uwzględniono wszystkie istotne elementy: przygotowanie do zajęć, zapoznanie się z literaturą, przygotowanie do zaliczenia/egzaminu, przygotowanie esejów/projektów, itd.

Stosowana na ocenianym kierunku punktacja ECTS odpowiada przepisom prawa. Punktacja określona dla każdego przedmiotu uwzględnia zajęcia wymagające bezpośredniego udziału nauczycieli i studentów, egzaminy oraz samodzielną pracę studenta. Liczba punktów za poszczególne przedmioty jest określona właściwie.

1.5.6.

Program studiów na ocenianym kierunku przewiduje wybór przedmiotów przez studenta. Ma on możliwość wyboru jednej z trzech specjalności (34 punkty ECTS), języka obcego (18 punktów ECTS), seminarium (14 punktów) oraz przedmiotów do wyboru (19 punktów ECTS), co łącznie daje 85 punktów ECTS. Stanowi to 48% łącznej liczby punktów ECTS, a zatem jednostka w programie studiów na ocenianym kierunku zapewnia możliwość wyboru przedmiotów w bardzo wysokim wymiarze, przekraczającym 30% łącznej liczby punktów ECTS. Na uwagę zasługuje fakt, że studenci uznają ofertę przedmiotów do wyboru za bogatą i atrakcyjną. Warto podkreślić, że uwzględniono w niej także przedmioty prowadzone w języku obcym (ang. Enterprise security and business intelligence, Information security, Education for safety).

Za dobrą praktykę należy uznać fakt, że program kształcenia zachowuje pełną elastyczność oferując studentom zajęcia do wyboru w wymiarze znacznie przekraczającym wymagany udział umożliwiając tym samym studentom rozwój zainteresowań naukowych i zawodowych. Uznając rolę języka obcego w nabyciu kompetencji w ramach ocenianego kierunku, umożliwia się studentom wybór języka obcego (nie musi to być język angielski), a przedmioty proponowane do realizacji w języku obcym to nie przedmioty ogólnouczelniarne, lecz przedmioty związane ściśle z kierunkiem.

1.5.7.

Formy prowadzenia zajęć są określone w sylabusach. W planie uwzględnia się dwie ich kategorie: wykłady oraz zbiorczo ujęte ćwiczenia, warsztaty, konwersatoria i laboratoria. Zdecydowanie przeważają aktywne formy prowadzenia zajęć (67% ogólnej liczby godzin zajęć). Należy podkreślić, że wszystkie zajęcia specjalnościowe odbywają się w formach aktywizujących, najczęściej jako konwersatoria. Sprzyja to zdobywaniu pogłębionej wiedzy oraz określonych dla tych przedmiotów umiejętności i kompetencji. Decyduje to także o tym, że oferta kształcenia na ocenianym kierunku jest uznawana przez studentów za bardzo atrakcyjną.

W programie przewidziano zajęcia o charakterze praktycznym (w tym zajęcia laboratoryjne, projektowe i warsztatowe) przygotowujące studentów do wykonywania pracy zawodowej. Zajęcia te prowadzone są na ogół przez osoby z doświadczeniem zawodowym w tym obszarze.

Podział studentów jest oparty o grupy ćwiczeniowe o liczebności 20-30 osób, grupy laboratoryjne i językowe 15-20 osób, co pozwala osiągnąć studentom efekty kształcenia określone dla poszczególnych przedmiotów. Wykłady przeprowadzane są dla wszystkich studentów danego semestru. Wykłady specjalnościowe natomiast przeznaczone są dla studentów przypisanych do danych specjalności.

Zajęcia odbywają się w blokach po 90 minut. Nie stwierdzono w planie nadmiernego blokowania zajęć lub tzw. „okienek”. Studenci deklarują, że ich obciążenie zajęciami jest równomierne. Ich zdaniem, liczba specjalności jest wystarczająca. Doceniają oni także fakt, że ich oferta jest na bieżąco dostosowywana do potrzeb rynku pracy.

Studenci deklarują, że formy prowadzenie zajęć na ocenianym kierunku są dostatecznie zróżnicowane i pozwalają osiągnąć zakładane efekty kształcenia. W programie uwzględniono właściwy stosunek treści teoretycznych do praktycznych. Studenci pozytywnie oceniają program i plan studiów i podkreślają, że spełnia ich oczekiwania oraz że na bieżąco uwzględnia się ich uwagi w tym zakresie. Podczas spotkania z ZO PKA studenci podkreślali, że opiniują program i plan studiów oraz, że mają możliwość zgłaszania swoich uwag w tym zakresie. Liczebność grup zajęciowych jest właściwa.

Opracowano narzędzie ułatwiające indywidualizację kształcenia i wspomagania studentów szczególnie uzdolnionych. Studenci znają to narzędzie i wiedzą gdzie znajdują się zasady je określające (Regulamin Studiów).

Formy kształcenia, w opinii studentów, są dostosowane do ogólnoakademickiego profilu kształcenia oraz treści i efektów kształcenia. Ich dobór sprzyja aktywizacji studentów oraz osiąganiu przez nich zakładanych efektów zarówno w zakresie pogłębionej wiedzy, jak i umiejętności oraz kompetencji społecznych, przygotowując absolwentów do pracy zawodowej i aktywności naukowej.

1.5.8.

Program studiów na ocenianym kierunku uwzględnia obowiązkowe praktyki studenckie w wymiarze 150 godzin, za które student otrzymuje 6 punktów ECTS. Zasady odbywania praktyk regulują: obowiązująca w ramach WSZJK procedura P-11, Regulamin praktyk zawodowych na kierunku *bezpieczeństwo narodowe* oraz Regulamin studiów. Treść dokumentów i uwzględnione w nich zasady są kompleksowe i zrozumiałe. Dokumenty te w sposób właściwy i wyczerpujący określają kwestie związane z realizacją praktyk – ich organizację, przebieg, zasady weryfikacji efektów kształcenia. Dla praktyk uwzględniono także sylabus, w którym określono ich cele, zakładane efekty w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, kryteria zaliczenia praktyk, treści kształcenia, metody weryfikacji i kryteria oceny. Wszystkie dokumenty dotyczące praktyk są dostępne dla studentów. Deklarują oni, że są one dla nich zrozumiałe. Merytoryczny nadzór nad praktykami sprawuje Opiekun Praktyk, który: akceptuje miejsce odbywania praktyk, ma obowiązek przygotować sylabus wraz z wykazem efektów kształcenia przewidzianych do realizacji w ramach praktyk studenckich, zatwierdza program praktyk, ocenia realizację efektów kształcenia w trakcie praktyk na podstawie dokumentacji przebiegu praktyk, dokonuje weryfikacji osiągnięcia efektów kształcenia w trakcie odbywania praktyk przez studenta, na podstawie dokumentacji potwierdzonej przez Opiekuna z ramienia organizacji, w której odbywa się praktyka oraz informacji zbieranych w trakcie odbywania praktyk, a także ich analizy.

Potwierdzenia realizacji praktyk dokonuje Opiekun Praktyk w dzienniku praktyk, w którym student dokumentuje wykonywane w trakcie praktyk zadania. Za praktyki może zostać również uznane zatrudnienie studenta na podstawie umowy o pracę, jeżeli tylko charakter wykonywanej przez niego pracy pozwala mu osiągnąć określone dla praktyk efekty kształcenia.

Przegląd dokumentacji przedstawionej podczas wizytacji pozwala wnioskować, że na ocenianym kierunku prowadzona jest kompletna dokumentacja dotycząca praktyk. Podjęto skuteczne działania i wdrożono narzędzia pomocne w weryfikacji poprawności przebiegu praktyki oraz faktycznego osiągnięcia przez studentów założonych przez program studiów efektów kształcenia. Weryfikacja odbywa się poprzez analizę dokumentacji dotyczącej praktyk. Składa się na nią zawartość dzienniczka praktyk wypełnianego przez studenta oraz potwierdzenie osiągnięcia zakładanych efektów przez opiekuna z ramienia organizacji przyjmującej na praktyki.

W rozmowie z ZO PKA studenci pozytywnie ocenili politykę informacyjną dotyczącą zasad odbywania praktyk i deklarowali, że uzyskują odpowiednie wsparcie w zakresie poszukiwania miejsca odbycia praktyk oraz ich realizacji.

1.5.9.

Uczelnia i Wydział podejmują działania zmierzające do umiędzynarodowienia procesu kształcenia. W ramach działań podejmowanych w tym zakresie można wymienić konsultacje w zakresie tworzenia koncepcji kształcenia, realizację wspólnych przedsięwzięć i projektów badawczych (przykładowo z

Clark University), czy wymianę doświadczeń z zagranicznymi ośrodkami badawczymi i instytucjami zajmującymi się problematyką bezpieczeństwa.

Zgodnie z deklaracjami osób odpowiedzialnych za koncepcję kształcenia, u jej podstaw leżą - między innymi, inspiracje pochodzące z uznanych w skali międzynarodowej standardów programowych w tej dziedzinie. Tworząc koncepcję kształcenia, uwzględniono doświadczenie kadry naukowo-dydaktycznej będące efektem współpracy jednostki macierzystej m.in. z: Führungsakademie der Bundeswehr (Niemcy), Bundesakademie für Sicherheitspolitik (Niemcy), U.S. Army Combined Arms Center (Stany Zjednoczone), Baltic Defence College (Estonia), Clark University (USA), jak również doświadczenia eksperckie kadry naukowo-dydaktycznej zdobyte w misjach międzynarodowych oraz pracy w międzynarodowych organizacjach związanych z bezpieczeństwem. W celu ciągłego rozwoju kadry naukowej Uczelnia oferuje swoim pracownikom możliwość wyjazdów naukowo-badawczych do zagranicznych instytucji i ośrodków badawczych. Mogą oni ubiegać się o dofinansowanie wyjazdów na konferencje lub seminaria naukowe ze środków Uczelni, co sprzyja umiędzynarodowieniu badań naukowych oraz wymianie doświadczeń. Kadra uczestniczy w międzynarodowych konferencjach (np. organizowanych razem z Clark University), poznaje nowe metody badawcze oraz zapoznaje się z nowymi pozycjami literatury międzynarodowej. Zdobyte w ten sposób doświadczenia wykorzystuje w pracy ze studentami Społecznej Akademii Nauk. W ostatnim czasie z możliwości wyjazdu na zagraniczny staż finansowany przez SAN skorzystały 4 osoby prowadzące zajęcia na ocenianym kierunku.

Program studiów sprzyja umiędzynarodowieniu procesu kształcenia także poprzez wprowadzenie do programu kształcenia przedmiotów do wyboru prowadzonych w języku angielskim (Enterprise security and business intelligence, Information security, Education for safety), wprowadzenie do programu kształcenia treści, dzięki którym student zapoznaje się z aspektami międzynarodowymi, (np. w ramach przedmiotów: Bezpieczeństwo militarne w skali globalnej, Bezpieczeństwo europejskie i euroatlantyckie, Współczesne wojny i konflikty zbrojne – istota i przyczyny, Misje pokojowe – rodzaje, istota i podstawy działania), czy uwzględnienie w efektach kształcenia elementów związanych z aspektami międzynarodowymi – efekty: K_W06, K_W08, K_W12, K_W15, K_W16, K_W18, K_U01, K_U04, K_K06.

Studenci ocenianego kierunku mogą także korzystać z oferty wymiany studentów w ramach programu Erasmus+. Mobilność studentów w ramach programu Erasmums+ jest determinowana jednak formą studiów na ocenianym kierunku oraz statusem zawodowym studentów. W zdecydowanej większości studenci kierunku to studenci niestacjonarni będący jednocześnie osobami pracującymi. Dlatego też, pomimo istnienia możliwości wyjazdów w ramach wymiany studenckiej, w ostatnich latach z takiej możliwości nikt nie korzystał.

Studenci mają możliwość uczestniczenia w bogatej ofercie wykładów profesorów wizytujących oraz korzystania z kursów dodatkowych w języku angielskim prowadzonych przez Uczelnię wspólnie z wykładowcami Clark University i możliwość podwójnego dyplomowania z tą Uczelnią, o czym są systematycznie informowani. Oferta wykładów dodatkowych w języku obcym jest bogata i uwzględnia dyscyplinę nauk o zarządzaniu oraz nauk o bezpieczeństwie.

Studenci uważają stopień umiędzynarodowienia Wydziału za zadowalający biorąc pod uwagę ich oczekiwania i niestacjonarny charakter kształcenia. Potwierdzają, że na Uczelni prowadzone są działania promujące wyjazdy w ramach programu Erasmus+ oraz inne działania mające na celu umiędzynarodowienie procesu kształcenia. Warto dodać, że uznając rolę języka obcego w nabyciu kompetencji w ramach ocenianego kierunku, umożliwia się studentom wybór języka obcego (nie musi to być język angielski), a przedmioty proponowane do realizacji w języku obcym to nie przedmioty ogólnouczelniane, lecz przedmioty związane stricte z kierunkiem. Ich realizacja pozwala zwiększyć kompetencje zawodowe absolwentów i opanować słownictwo specjalistyczne, co pozytywnie wpływa na ich przygotowanie zawodowe.

1.6.

1.6.1.

Uczelnia określiła zasady rekrutacji w drodze uchwały Senatu Społecznej Akademii Nauk z siedzibą w Łodzi nr 2 z dnia 26 stycznia 2016 r. w sprawie zasad rekrutacji na studia stacjonarne i niestacjonarne w roku akademickim 2016/2017 oraz za pomocą procedury P-01 obowiązującej w ramach WSZJK. O przyjęcie na studia mogą ubiegać się kandydaci, którzy posiadają świadectwo

dojrzałości oraz złożą zgłoszenie rekrutacyjne wraz z pozostałymi dokumentami określonymi w uchwale. Uchwała rekrutacyjna określa również ogólne zasady przyjęć na studia I stopnia osób, które ukończyły szkołę średnią za granicą i posiadają maturę, jak również cudzoziemców.

Zasady rekrutacji nie zawierają żadnych regulacji dyskryminujących określoną grupę kandydatów i zapewniają właściwy dobór kandydatów do podjęcia kształcenia na ocenianym kierunku studiów i poziomie kształcenia.

Studenci deklarują, że zasady dotyczące rekrutacji na studia były dostępne z odpowiednim wyprzedzeniem i były dla nich zrozumiałe. Oceniają pozytywnie organizację procesu rekrutacji. Kryterium przyjęcia na studia jest zdanie egzaminu dojrzałości. Listę rankingową układa się zgodnie z kolejnością zgłoszeń spośród osób spełniających ten wymóg. Kandydaci mogą dokonywać rejestracji on-line lub osobiście w biurze rekrutacji. Decyzję w sprawie przyjęcia na studia podejmuje Komisja Rekrutacyjna, a wyniki ogłaszane są w formie list przyjętych osób.

1.6.2.

Kwestie związane z potwierdzaniem efektów uczenia się na ocenianym kierunku określają: funkcjonująca w ramach WSZJK procedura P-19, Regulamin Studiów SAN oraz Regulamin potwierdzenia efektów uczenia się w Społecznej Akademii Nauk z siedzibą w Łodzi przyjęty uchwałą Senatu SAN z dnia 24 marca 2015 roku wdrożony z dniem 1 października 2015 roku.

Określają one zasady potwierdzania posiadanych kwalifikacji i kompetencji wnioskodawców w celu stworzenia elastycznego systemu kształtowania ścieżki nauczania i procedury związane z potwierdzeniem efektów uczenia się oraz wskazują organy do tego uprawnione. Do tej pory na Wydziale nie zgłoszono żadnego wniosku w tym zakresie.

1.7.

1.7.1.

Stosowane metody sprawdzania i oceniania efektów kształcenia zostały określone dla każdego przedmiotu w sylabusach, w części VI (Metody weryfikacji efektów kształcenia). Należy podkreślić, że metodę weryfikacji wskazano dla każdego zdefiniowanego dla przedmiotu efektu przedmiotowego (w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji), co należy uznać za dobrą praktykę. Na ocenianym kierunku o szczegółowych zasadach oraz wyborze formy weryfikacji efektów kształcenia decyduje każdy z prowadzących daną formę zajęciową, informując o niej studentów na pierwszych zajęciach.

W sylabusach jako najczęściej stosowane metody weryfikacji wskazano m.in.: ustny sprawdzian wiedzy, ocenę prezentacji projektów, test wiedzy, obserwację i ocenę zachowań studentów w czasie pracy (głównie jako metodę weryfikacji kompetencji społecznych), prace zespołowe oraz zadania praktyczne.

Sprawdzanie osiągniętych efektów kształcenia prowadzone jest na różnych etapach kształcenia, poprzez: bieżącą obserwację i ocenę pracy studenta w trakcie realizacji przedmiotu (np. aktywność, projekty, prezentacje, itd.), realizację praktyk zawodowych, realizację seminarium dyplomowego, egzaminy z poszczególnych przedmiotów, egzamin dyplomowy, przygotowanie i ocenę pracy dyplomowej, itd.

Efekty kształcenia w zakresie pogłębionej wiedzy, umiejętności prowadzenia badań oraz kompetencji społecznych niezbędnych w działalności badawczej są weryfikowane w zależności od specyfiki przedmiotu - dla seminariów przewidziano prezentację założeń pracy i poszczególnych części pracy, a dla pozostałych przedmiotów związanych z prowadzeniem pracy badawczej przewidziano analogiczne metody weryfikacji, jak dla innych przedmiotów. Efekty określone dla Lektoratów weryfikuje się za pomocą takich metod jak: testy wiedzy, dialogi w sytuacjach symulowanych, ćwiczenia pisemne, wypowiedzi ustne oraz obserwacja i ocena pracy studenta. Na etapie praktyk zawodowych analizuje się dokumentację potwierdzającą realizację efektów oraz odbywa rozmowy ze studentami.

Kwestie związane z weryfikacją efektów kształcenia reguluje obowiązująca w ramach WSZJK procedura P-10 (Określenie efektów kształcenia, monitorowanie i weryfikacja osiągniętych przez studentów efektów kształcenia), w której szczegółowo omówione są zasady weryfikacji efektów. Zasady i sposób weryfikacji efektów w procesie dyplomowania są określone w następujących dokumentach: Regulamin studiów, Zasady dyplomowania oraz obowiązująca w ramach WSZJK procedura P-12 „Weryfikacja jakości prac dyplomowych”. Na egzaminie dyplomowym student

przedstawia krótką charakterystykę pracy dyplomowej, ustosunkowuje się do uwag recenzenta oraz odpowiada na trzy pytania: jedno losowane z zestawu z grupy przedmiotów podstawowych i kierunkowych, drugie pytanie z zakresu przedmiotów specjalnościowych oraz trzecie związane z tematyką pracy dyplomowej.

Zespół Oceniający przeanalizował łącznie 249 tytułów prac dyplomowych, które były obronione na ocenianym kierunku w ostatnich trzech latach akademickich. Wszystkie prace to prace przede wszystkim z zakresu nauk o bezpieczeństwie, ale mieszczące się także w zakresie dyscyplin: nauki o obronności, nauki o zarządzaniu. Tematyka prac dyplomowych oraz ich zawartość są w pełni zgodne z dyscyplinami, do których przypisane są efekty kształcenia dla ocenianego kierunku. Prace dyplomowe są na ogół dobre. Mają charakter teoretyczno-empiryczny. Są one dobrze opisane pod względem metodycznym. Opinie i recenzje sporządzane odpowiednio przez opiekuna naukowego i recenzenta są na ogół wnikliwe, dobrze odzwierciedlają poziom pracy. Zawartość archiwizowanych teczek jest kompletna.

Studenci cieszą się swobodą wyboru opiekuna pracy oraz tematu swojej pracy dyplomowej, a przy tym mają możliwość współpracy z różnego rodzaju specjalistami w danych dziedzinach, co wpływa pozytywnie na jakość pisanych przez nich prac dyplomowych oraz na ich powiązanie z praktyką.

Za dobrą praktykę można uznać bardzo szczegółowe regulacje zawarte w Zasadach dyplomowania. **Ten dokument w sposób wyczerpujący określa wszystkie istotne obszary dyplomowania.** **Za dobrą praktykę można także uznać** dokonywaną zgodnie z procedurą P-12 weryfikację jakości prac dyplomowych. **Podczas wizytacji ZO PKA udostępniono protokoły z tej weryfikacji, które pozwalają stwierdzić, że jest ona dokonywana w sposób bardzo rzetelny i pozwoliła wprowadzić działania naprawcze, które pozytywnie wpłynęły na jakość prac dyplomowych na ocenianym kierunku.** Zgodnie z tą procedurą raz w roku Zespoły kierunkowe powołane przez Dziekana analizują 20% losowo wybranych obronionych prac dyplomowych z każdego kierunku. Analiza jest przeprowadzana zarówno pod względem spełnienia wymogów merytorycznych, jak i formalnych. Prace oceniane są pod kątem spełnienia standardów określonych w Zasadach Dyplomowania oraz kryteriów uwzględnionych w Arkuszu weryfikacji jakości prac dyplomowych. Na podstawie dokonanej weryfikacji Zespół opracowuje rekomendacje dla Komisji Programowych poszczególnych kierunków oraz Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia. Wnioski z monitorowania jakości prac dyplomowych są wykorzystywane do opracowywania działań naprawczych, których wdrożenie ma na celu zapewnienie spełnienia przez prace dyplomowe przyjętych dla nich standardów jakości. Opiekunowie prac dyplomowych i recenzenci, w przypadku których stwierdzi się, że nie przestrzegają regulacji i standardów przyjętych dla prowadzenia i recenzowania prac dyplomowych mogą zostać odsunięci od procesu dyplomowania. W ramach doskonalenia WSZJK w tej procedurze wprowadzono od roku akademickiego 2016/2017 możliwość monitorowania zewnętrznego merytorycznej i formalnej poprawności prac dyplomowych po ich obronach, dokonywanego przez recenzentów zewnętrznych (pracowników naukowych innych Uczelni). Można przypuszczać, że zmiana ta wpłynie korzystnie na jakość prac dyplomowych.

Weryfikacja efektów w oparciu o prace przejściowe i egzaminacyjne przebiega poprawnie. **Dobra praktyką jest tutaj uwzględnienie w procedurze P-10 zasad dotyczących dokumentowania i archiwizowania realizacji założonych efektów kształcenia.** Prace etapowe, zaliczeniowe, czy egzaminacyjne studentów potwierdzające zdobycie przez studenta założonych w programie efektów kształcenia są archiwizowane przez okres nie krótszy niż jeden semestr po realizacji efektów kształcenia przypisanych dla danego przedmiotu w celu dokonywania cyklicznych przeglądów. Archiwizacja obejmuje wszystkie wskazane w sylabusie formy i sposoby weryfikacji efektów kształcenia. Prace są zbierane w teczkach przedmiotów, które zawierają: zestawienie ilościowe ocen, sylabus przedmiotu, wypełniony arkusz WEK (weryfikacji efektów kształcenia), wraz z rekomendacjami dotyczącymi np. sposobu weryfikacji efektów kształcenia, treści kształcenia, wymagań dotyczących zaliczenia przedmiotu itd., czysty test/zestaw pytań z przyjętą punktacją/kryteriami oceny, prace studentów potwierdzające realizację na zajęciach efektów kształcenia opisanych w sylabusach w formie prac pisemnych studentów, zadań realizowanych samodzielnie lub w grupie, zadań i ćwiczeń, projektów, slajdów z prezentacji, testów, kolokwium, egzaminów, zestawów pytań ustnych, arkuszy obserwacji z egzaminów ustnych. Dokonana przez ZO weryfikacja ww. prac wskazuje na duże doświadczenie zespołu prowadzącego zajęcia i w zdecydowanej większości właściwe ustalanie sposobów weryfikacji osiągnięcia efektów kształcenia.

Podsumowując, można stwierdzić, że proces weryfikacji efektów kształcenia przebiega prawidłowo, a stosowane metody sprawdzania i oceniania efektów kształcenia na wszystkich etapach procesu kształcenia są adekwatne do zakładanych efektów kształcenia i wspomagają studentów w procesie uczenia się. Procedury i narzędzia oceny osiągnięcia efektów są ściśle powiązane z metodami, formami oraz efektami kształcenia. Są oparte na zasadzie konsekwencji metodycznej i korespondencji merytorycznej w sposobach weryfikacji efektów na poszczególnych etapach kształcenia oraz dostosowane do metod dydaktycznych właściwych dla poszczególnych form kształcenia w ramach dydaktyki przedmiotów, procesu dyplomowania i praktyk zawodowych.

Studenci podkreślili na spotkaniu z ZO PKA, że realizacja zadań przewidzianych dla poszczególnych przedmiotów wymaga od nich pracy własnej, pomiędzy zjazdami, a zatem sprzyja ona nabywaniu umiejętności samodzielnego poszerzania wiedzy. Podkreślili także przydatność realizacji prac śródsemestralnych, które ułatwiają, ich zdaniem, opanowanie wiedzy i umiejętności niezbędnych do zdania egzaminu końcowego z przedmiotu.

1.7.2.

Ogólne zasady oceny efektów kształcenia są sformułowane w Regulaminie studiów. Określa on w szczególności prawa i obowiązki studenta związane z zaliczaniem przedmiotów, zdawaniem egzaminów, zaliczaniem etapów studiów i całych studiów, zasady zaliczania przedmiotów, obowiązującą skalę ocen, zasady przystępowania i przeprowadzania zaliczeń i egzaminów oraz zasady wpisu na kolejny semestr. Szczegółowe zasady oceniania efektów kształcenia na poszczególnych przedmiotach zawarte są w sylabusach w części VII (Kryteria oceny osiągniętych efektów kształcenia). Zostały odpowiednio dobrane do konkretnych treści przedmiotów oraz określonych dla nich efektów kształcenia.

Dla każdego przedmiotu wskazane są jasne i jednoznaczne kryteria oceny. Dla egzaminu pisemnego określony jest procent ogólnej liczby punktów koniecznych do uzyskania konkretnej oceny. Dla zajęć ćwiczeniowych również wskazane są aktywności, które student musi wykonać na konkretną ocenę (np. przygotowanie i wygłoszenie prezentacji/ projektu oraz znajomość literatury źródłowej). Podobnie jest w przypadku egzaminów ustnych (np. na ocenę dostateczną: wypowiedzi niesamodzielne, odtwórcze, stereotypowe sądy, zakłócenia w kompozycji i spójności wypowiedzi). Dla języka obcego standardem jest zaliczenie pisemne i ustne po każdym semestrze na podstawie kolokwiów i sprawdzianów, aktywności na zajęciach. Zdaniem studentów formy weryfikacji osiągniętych przez nich efektów kształcenia dostosowane są do specyfiki studiów oraz pozwalają na rzetelną weryfikację założonych efektów kształcenia. Deklarują oni, że pytania i zadania egzaminacyjne sformułowane są w sposób pozwalający na weryfikację większości przekazanych treści kształcenia oraz że na podstawie informacji zawartej w tym zakresie w sylabusach, mają pełną wiedzę o standardach oceniania i wymagań z danego przedmiotu. Są o nich także informowani przez prowadzących na pierwszych zajęciach z danego przedmiotu.

Analiza ocen uzyskanych przez studentów ocenianego kierunku w ostatniej sesji egzaminacyjnej pozwala stwierdzić, że oceny są zróżnicowane, nie ma tendencji do ich zawyżania. Rozkład w sesji letniej roku akademickiego 2015/2016 był następujący: oceny bdb - 34%, db+ - 12%, db - 23%, dst+ - 10%, dst - 19% oraz ndst - 2%.

Z egzaminu dyplomowego studenci uzyskali 71% ocen bdb, 8% ocen db+, 14% ocen db, 2% ocen dst+ oraz 5% ocen dst. Występuje tutaj dość wysoki odsetek ocen bdb, który może być konsekwencją tego, że w przypadku egzaminu dyplomowego istnieje naturalna tendencja do zawyżania ocen. Struktura wystawianych ocen powinna być nadal na bieżąco monitorowana.

Studenci w rozmowie z ZO PKA deklarowali, że system oceniania osiągniętych przez nich efektów kształcenia jest dla nich przejrzysty i zrozumiały oraz jest udostępniany z odpowiednim wyprzedzeniem. Mają oni świadomość tego, że ogólne zasady związane z systemem oceniania wynikają z Regulaminu studiów, a zasady szczegółowe określają prowadzący zajęcia. Warto podkreślić, że nauczyciele akademicy przedstawiają treści sylabusów, w tym zasad oceniania i zasad zaliczeń na pierwszych zajęciach z danego przedmiotu, co jest niewątpliwie dobrą praktyką. Studenci potwierdzili, że na wszystkich zajęciach ta zasada jest przestrzegana. Ocena studentów wygłoszona na spotkaniu, pokrywa się z informacjami zawartymi w wynikach badania jakości zajęć dydaktycznych i pracy wykładowców, w którym studenci pytani są o to, czy prowadzący wywiązują się z obowiązku przekazywania informacji z tego zakresu.

Stosowany na ocenianym kierunku system oceniania nie budzi zastrzeżeń. Wymagania wobec studentów są jasne i wystandaryzowane. Można uznać, że sprawdzanie i ocenianie efektów kształcenia przebiega prawidłowo. Dobłą praktyką jest to, że przejrzystość i rzetelność systemu sprawdzania i oceniania efektów kształcenia jest weryfikowana przez Komisję Programową przy wsparciu nauczycieli akademickich wyznaczonych przez Dziekana jednostki, którzy prowadzą monitoring w tym obszarze na mocy obowiązującej na Wydziale w ramach WSZJK procedury P-10.

Dobłą praktyką jest tutaj uwzględnienie w procedurze P-10 przeglądu tzw. teczek przedmiotów, które zawierają: zestawienie ilościowe ocen, sylabus przedmiotu, wypełniony arkusz WEK (weryfikacji efektów kształcenia), wraz z rekomendacjami dotyczącymi np. sposobu weryfikacji efektów kształcenia, treści kształcenia, wymagań dotyczących zaliczenia przedmiotu itd., czysty test/zestaw pytań z przyjętą punktacją/kryteriami oceny, prace studentów potwierdzające realizację na zajęciach efektów kształcenia opisanych w sylabusach w formie prac pisemnych studentów, zadań realizowanych samodzielnie lub w grupie, zadań i ćwiczeń, projektów, slajdów z prezentacji, testów, kolokwiów, egzaminów, zestawów pytań ustnych, arkuszy obserwacji z egzaminów ustnych itp. Do dostarczenia teczek zobligowany jest każdy nauczyciel akademicki. Natomiast koordynator przedmiotu jest zobowiązany wypełnić arkusz WEK i uwzględnić w nim zalecenia opierając się na uwagach prowadzących przedmiot i studentów, analizie struktury uzyskanych ocen i innych uwzględnionych w teczkach dokumentów. Wnioski koordynatorów przedmiotów są przekazywane Komisji Programowej kierunku, która dokonuje przeglądu i analizy otrzymanych materiałów. Przegląd może być dokonywany przy wsparciu osób lub zespołów wskazanych przez Dziekana Wydziału. Opiera się m.in. na analizie sylabusów i prac etapowych/zaliczeniowych/egzaminacyjnych studentów, wypełnionych arkuszy weryfikacji efektów kształcenia oraz innych dokumentów wskazanych przez Komisję Programową/Zespół. Ocena Zespołu polega na weryfikacji zakładanych i osiągniętych przez studentów efektów kształcenia, t.j. sposobów realizacji efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, formy prowadzenia zajęć i metod dydaktycznych, formy zaliczenia przedmiotu, itd. Analiza ta dokonywana jest pod kątem właściwego doboru wszystkich tych elementów do zakładanych efektów kształcenia. Na podstawie dokonanej analizy Komisja Programowa/Zespół przygotowuje krótkie podsumowanie zawierające ocenę weryfikacji efektów kształcenia i rekomendacje na kolejny rok akademicki. Mogą one stanowić punkt wyjścia do wprowadzania modyfikacji w programie kształcenia oraz sposobów monitorowania osiągniętych przez studentów efektów kształcenia. Komisja Programowa kierunku na podstawie wyników tych analiz może rekomendować zmiany w programie i efektach kształcenia oraz sposobach ich realizacji i monitorowania. Wnioski z przeglądu są wykorzystywane do doskonalenia programu kształcenia.

Należy podkreślić, że studenci mają informację zwrotną dotyczącą swoich prac, co zapewnia przejrzystość systemu oceniania. Analiza zawartości teczek przedmiotów i zawartych w nich prac zaliczeniowych pokazuje, że wystawiane przez wykładowców oceny są uzasadniane, często za pomocą specjalnie do tego celu przygotowanego arkusza oceny. Dobłą praktyką jest tutaj stosowanie arkusza obserwacji studenta przy egzaminach i zaliczeniach ustnych. Prowadzący wpisuje w arkusz wylosowane przez studenta pytania oraz komentarze do odpowiedzi studentów.

W sytuacjach problematycznych student ocenianego kierunku studiów może wystąpić o egzamin komisyjny. Regulamin Studiów SAN określa, że: "Na pisemny wniosek studenta, w którym zgłasza on uzasadnione zastrzeżenia co do bezstronności, formy, trybu, bądź przebiegu zaliczenia przedmiotu lub egzaminu, Dziekan zarządza egzamin komisyjny".

3. Uzasadnienie

- Wyróżniająco należy ocenić wypracowaną przez Wydział koncepcję kształcenia na ocenianym kierunku studiów *bezpieczeństwo narodowe*, która jest zgodna z misją i strategią rozwoju Uczelni, odpowiada celom określonym w strategii jednostki oraz w polityce zapewnienia jakości, oraz uwzględnia wzorce i doświadczenia krajowe i międzynarodowe.
- Plany rozwoju ocenianego kierunku uwzględniają tendencje zmian zachodzących w dziedzinie nauki i dyscyplinach naukowych, z których kierunek się wywodzi i są w bardzo widoczny sposób zorientowane na potrzeby otoczenia społecznego

i gospodarczego, a w szczególności rynku pracy. Na uwagę zasługują szczególnie zaangażowanie interesariuszy zewnętrznych w konsultacje programu kształcenia, a zwłaszcza specjalności. Widoczny jest ich realny udział w procesie tworzenia i doskonalenia oferty kształcenia.

- Jednostka prowadząca oceniany kierunek studiów prawidłowo przyporządkowała go do obszaru kształcenia oraz właściwie wskazała dziedzinę nauki i dyscypliny naukowe, do których odnoszą się przyjęte dla niego efekty kształcenia.
- Dobór treści programowych na kierunku *bezpieczeństwo narodowe* jest zgodny z przyjętymi efektami kształcenia dla tego kierunku studiów.
- Stosowane w procesie kształcenia na ocenianym kierunku metody kształcenia zostały określone w sylabusach w części III (Metody realizacji zajęć dydaktycznych). Zostały one wskazane osobno dla każdej z form prowadzenia zajęć. Stosowany jest dość szeroki wachlarz metod dydaktycznych, stosowane metody odpowiadają specyfice przedmiotu, treściom oraz formie zajęć.
- Czas trwania kształcenia umożliwia realizację treści programowych i dostosowany jest do efektów kształcenia określonych dla ocenianego kierunku studiów, przy uwzględnieniu nakładu pracy studentów mierzonego liczbą punktów ECTS.
- Punktacja ECTS jest zgodna z przepisami prawa.
- Program studiów na ocenianym kierunku przewiduje szeroki wybór przedmiotów przez studenta.
- Formy kształcenia są dostosowane do ogólnoakademickiego profilu kształcenia oraz treści i efektów kształcenia. Stosowane są to zarówno metody tradycyjne, jak i metody, które sprzyjają aktywizacji studentów. Dotyczy to osiągania przez nich zakładanych efektów zarówno w zakresie pogłębionej wiedzy, jak i umiejętności oraz kompetencji społecznych, przygotowując absolwentów do pracy zawodowej i aktywności naukowej. Nacisk kładzie się na metody przygotowujące studenta do samodzielnego uczenia się.
- Program studiów sprzyja umiędzynarodowieniu procesu kształcenia na kierunku *bezpieczeństwo narodowe*. Uczelnia i Wydział podejmują działania zmierzające do umiędzynarodowienia procesu kształcenia. W ramach działań podejmowanych w tym zakresie można wymienić dobór kadry kierunku, dysponującej bogatym doświadczeniem międzynarodowym i aktywnej na tym forum, konsultacje w zakresie tworzenia koncepcji kształcenia, realizację wspólnych przedsięwzięć i projektów badawczych, czy wymianę doświadczeń z zagranicznymi ośrodkami badawczymi i instytucjami zajmującymi się problematyką bezpieczeństwa. Rozwinięto szeroką ofertę międzynarodowej aktywizacji studentów kierunku w zakresie mobilności, jak i oferty dydaktycznej przy wykorzystaniu profesorów wizytujących, oferowanych zajęć w językach obcych (ze szczególnym uwzględnieniem przedmiotów kierunkowych), jak również możliwości podwójnego (międzynarodowego) dyplomowania.
- Stosowane metody sprawdzania i oceniania efektów kształcenia zostały określone dla każdego przedmiotu w sylabusach, w części VI (Metody weryfikacji efektów kształcenia). Metodę weryfikacji wskazano dla każdego zdefiniowanego dla przedmiotu efektu przedmiotowego (w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji), co należy uznać za dobrą praktykę. Na ocenianym kierunku o szczegółowych zasadach oraz wyborze formy weryfikacji efektów kształcenia decyduje każdy z prowadzących daną formę zajęciową, informując o niej studentów na pierwszych zajęciach.
- System sprawdzania i oceniania efektów kształcenia jest przejrzysty, zapewnia rzetelność, wiarygodność i porównywalność wyników sprawdzania i oceniania, oraz umożliwia ocenę stopnia osiągnięcia przez studentów zakładanych efektów kształcenia.

4. Zalecenia

Brak zaleceń

2. Liczba i jakość kadry naukowo-dydaktycznej oraz prowadzone w jednostce badania naukowe zapewniają realizację programu kształcenia na ocenianym kierunku oraz osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia

2.1 Nauczyciele akademicki stanowiący minimum kadrowe posiadają dorobek naukowy-zapewniający realizację programu studiów w obszarze wiedzy odpowiadającym obszarowi kształcenia, wskazanemu dla tego kierunku studiów, w zakresie jednej z dyscyplin naukowych, do których odnoszą się efekty kształcenia określone dla tego kierunku. Struktura kwalifikacji nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe odpowiada wymogom prawa określonym dla kierunków studiów o profilu ogólnoakademickim, a ich liczba jest właściwa w stosunku do liczby studentów ocenianego kierunku.*

2.2 Dorobek naukowy, doświadczenie w prowadzeniu badań naukowych oraz kompetencje dydaktyczne nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia na ocenianym kierunku są adekwatne do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia. W przypadku, gdy zajęcia realizowane są z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, kadra dydaktyczna jest przygotowana do prowadzenia zajęć w tej formie.*

2.3 Prowadzona polityka kadrowa umożliwia właściwy dobór kadry, motywuje nauczycieli akademickich do podnoszenia kwalifikacji naukowych i rozwijania kompetencji dydaktycznych oraz sprzyja umiędzynarodowieniu kadry naukowo-dydaktycznej.

2.4 Jednostka prowadzi badania naukowe w zakresie obszaru/obszarów wiedzy, odpowiadającego/odpowiadających obszarowi/obszarom kształcenia, do którego/których został przyporządkowany kierunek, a także w dziedzinie/dziedzinach nauki oraz dyscyplinie/dyscyplinach naukowych, do których odnoszą się efekty kształcenia.*

2.5 Rezultaty prowadzonych w jednostce badań naukowych są wykorzystywane w projektowaniu i doskonaleniu programu kształcenia na ocenianym kierunku oraz w jego realizacji.

1. Ocena - w pełni

2. Opis spełnienia kryterium, z uwzględnieniem kryteriów oznaczonych dwiema cyframi.

2.1.

Zgodnie z Raportem samooceny do minimum kadrowego kierunku *bezpieczeństwo narodowe* Uczelnia zgłosiła 9 nauczycieli akademickich, w tym 3 w grupie samodzielnych nauczycieli akademickich oraz 6 w grupie nauczycieli ze stopniem naukowym doktora. ZO PKA przeprowadził ocenę spełnienia wymagań dotyczących minimum kadrowego na podstawie przesłanej dokumentacji, dokumentów przedstawionych podczas wizytacji i rozmów przeprowadzonych z Władzami Wydziału. W ocenie uwzględniono w szczególności posiadane stopnie naukowe i specjalizację naukową oraz dorobek naukowy nauczycieli akademickich. Sprawdzone również obciążenia dydaktyczne w bieżącym roku akademickim oraz złożone oświadczenia o wliczeniu do minimum kadrowego. Kopie dyplomów znajdujące się w teczkach zostały poświadczane za zgodność z oryginałem. We wszystkich teczkach znajdują się dokumenty potwierdzające uzyskanie stopni naukowych. Umowy o pracę zawierają wymagane prawem elementy. Po dokonanej analizie pod względem formalnym akt, osób które wchodzi w skład minimum kadrowego na kierunku „bezpieczeństwo narodowe”, należy uznać, iż zostały spełnione warunki określone w § 13 ust. 1, § 13 ust. 2, § 14 ust. 1, oraz § 15 ust. 1 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2014 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. Nr 243, poz. 1370.). Podczas weryfikacji teczek osobowych, a w szczególności oświadczeń o wyrażeniu zgody na wliczenie do minimum kadrowego, stwierdzono, iż wszystkie osoby zgłoszone do minimum kadrowego spełniają warunki określone w art. 112a ustawy z dn. 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r. poz. 572, z późn. zm.). Zatem Zespół Oceniający biorąc pod uwagę: dorobek naukowy, obciążenia dydaktyczne i złożone oświadczenia do minimum kadrowego zaliczył wszystkie proponowane przez Uczelnie osoby. Osoby zaliczone do minimum kadrowego posiadają dorobek naukowy, w obszarze nauk społecznych w dziedzinie nauk społecznych lub ekonomicznych w dyscyplinach do których odnoszą się kierunkowe efekty kształcenia, pozwalający na realizację programu studiów. Stosunek liczby nauczycieli akademickich stanowiących

minimum kadrowe, do liczby studentów kierunku dla obszaru nauk społecznych określa § 17 ust. 1 pkt 8 rozporządzenia stanowiącego poz. 3 Załącznika nr 1 raportu. Wynosi on dla wizytowanego kierunku studiów pierwszego stopnia 1 : 38, przy obowiązującym granicznym 1:120. Struktura kwalifikacji nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe odpowiada wymogom prawa określonym dla kierunków studiów o profilu ogólnoakademickim.

2.2.

Na wizytowanym kierunku zajęcia dydaktyczne prowadzi 9 osób wskazywanych przez Uczelnię do minimum kadrowego oraz 30 osób pozostałych. W sumie jest to 39 osób (z 92 osobowej obsady kadrowej Wydziału). Na podkreślenie zasługuje fakt, że w 89 procentach kadra naukowo-dydaktyczna z minimum kadrowego to pracownicy zatrudnieni na pierwszym etapie (średnio od trzech i pół roku). Prawie jedna trzecia (31,5%) obsady kadrowej to samodzielni pracownicy nauki. 50,9% to doktorzy i 7,1% pozostali nauczyciele. W większości w zakresie kwalifikacji i dorobku naukowego i dydaktycznego reprezentują oni: obszar nauk społecznych (22 osoby), obszar nauk humanistycznych (10 osób) obszar nauk technicznych (3 osoby) obszar nauk ścisłych (1 osoba), obszar nauk medycznych i nauk o zdrowiu oraz nauk o kulturze fizycznej (1 osoba) oraz obszar nauk przyrodniczych (1 osoba). Przekrój (kompleksowość i różnorodność) reprezentowanych w zakresie kwalifikacji, dorobku naukowego i dydaktycznego uprawianych przez kadrę kierunku dyscyplin jest imponujący i zapewnia osiągnięcie wszystkich efektów kształcenia na studiach pierwszego stopnia. Wszyscy nauczyciele akademicy stanowiący minimum kadrowe uzyskali stopnie naukowe w dziedzinie i dyscyplinach naukowych, do których odnoszą się efekty kształcenia lub posiadają dorobek naukowy w tych dziedzinach i dyscyplinach. Pozostali nauczyciele akademicy, spoza minimum kadrowego, prowadzący zajęcia na ocenianym kierunku studiów także posiadają bogate doświadczenie praktyczne, a także dorobek naukowy w obszarze bezpieczeństwa. Wśród nauczycieli akademickich są aktualni lub będący w stanie spoczynku policjanci, strażnicy graniczni, żołnierze zawodowi, strażacy, strażnicy więzienni, a także pracownicy zatrudnieni obecnie w sektorze bezpieczeństwa, wśród nich na przykład dyrektorzy urzędu wojewódzkiego w Łodzi zajmujący się zarządzaniem kryzysowym bądź informacjami niejawnymi. Co ważne władze wydziału zapewniają przy obsadzie zajęć zgodność dorobku naukowego i praktycznego z zakresem merytorycznym prowadzonego przedmiotu.

2.3.

Obsada wszystkich stanowisk nauczycieli akademickich odbywa się na drodze konkursowej. Mimo, że oceniany kierunek prowadzony jest na poziomie studiów I stopnia to większość kadry dydaktycznej zatrudniona jest w Uczelni jako w podstawowym miejscu pracy. Podczas spotkania z nauczycielami akademickimi prowadzącymi zajęcia na kierunku studiów *bezpieczeństwo narodowe* potwierdzono informacje zawarte w raporcie samooceny. Uczelnia dofinansowuje uzyskiwanie stopni naukowych oraz udział w konferencjach co jest dużą motywacją dla nauczycieli akademickich. W ostatnich latach Uczelnia sfinansowała następujące działania: konferencje naukowo-dydaktyczne w kraju i za granicą koszty Wydziału Nauk Społecznych i Humanistycznych: 327.910,34 zł, w tym pracownicy prowadzący zajęcia na kierunku *bezpieczeństwo narodowe*: 78.300 zł. Dofinansowanie do działalności naukowej (publikacje naukowe, granty) realizowanych przez pracowników Wydziału Nauk Społecznych i Humanistycznych 728.207 zł, w tym pracownicy prowadzących zajęcia na kierunku *bezpieczeństwo narodowe*: 269.070 zł. Stypendia naukowe dla pracowników Wydziału Nauk Społecznych i Humanistycznych: 930.000,00 zł, w tym dla nauczycieli akademickich na kierunku *bezpieczeństwo narodowe*: 324.000,00 zł. W aktach osobowych nauczycieli akademickich widnieją umowy stypendialne na okoliczność uzyskania stopnia naukowego doktora habilitowanego. Na podkreślenie zasługuje także fakt, że Uczelnia motywując swoich nauczycieli do ponoszenia kompetencji językowych organizuje dwie godziny darmowej nauki języka obcego tygodniowo dla wszystkich chętnych. Podczas spotkania z nauczycielami padło stwierdzenie, że każdy z nauczycieli akademickich ma prawo do dofinansowania dwóch konferencji krajowych rocznie. W przypadku konferencji zagranicznych lub większej konferencyjnej aktywności nauczyciela, decyzję w tej sprawie podejmuje dziekan. Na uwagę zasługuje także dofinansowanie publikacji autorów – nauczycieli akademickich Uczelni. Odbywa się to dwukierunkowo. Dofinansowanie publikacji w zewnętrznych wydawnictwach lub publikacja we własnych wydawnictwach. Na szczególną uwagę zasługuje

współpraca z Clark University, a także prowadzenie zajęć w Wydziale Zamiejscowym w Londynie – co można traktować jako element wyróżniający. Niewątpliwie takim elementem wyróżniającym jest także udział czterech wykładowców w programie Erasmus +. W ostatnich dwóch latach Uczelnia wzbogaciła się o jednego doktora i jednego doktora habilitowanego. Dobrą praktyką są także kursy pedagogiczne organizowane dla młodych nauczycieli akademickich.

2.4.

Badania naukowe prowadzone przez wydział związane są z obszarem bezpieczeństwa. Wymienić tu należy badania własne finansowane przez Uczelnię o następującej tematyce:

- *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych.* Kwota finansowania: 220 000,00 zł – środki własne Uczelni. Daty rozpoczęcia i zakończenia: 2014/2017;
- *Badania historyczne w procesie tworzenia strategii i polityki bezpieczeństwa narodowego.* Projekt zgłoszony do Narodowego Centrum Badań i Rozwoju w maju 2015 r., (planowany okres realizacji projektu wynosił 28 miesięcy, a koszty to 310 tys.) mimo, iż nie uzyskał finansowania w ramach ogłoszonego konkursu, jednak władze Uczelni po zapoznaniu się z opiniami ekspertów przyznały finansowanie ze środków własnych SAN. Kwota finansowania: 150 000,00 zł – środki własne Uczelni. Daty rozpoczęcia i zakończenia: 2015/2017.
- *Komputerowe wspomaganie procesu opracowania kart realizacji zadania operacyjnego.* Kwota finansowania: 180 000,00 – środki własne Uczelni. Daty rozpoczęcia i zakończenia: 2016/2018.

Godne podkreślenia jest, iż studenci (m.in. w ramach członkostwa w kole naukowym) mogą uczestniczyć w pracach danej katedry lub zakładu, brać udział w prowadzonych badaniach naukowych, konferencjach i seminariach naukowych oraz warsztatach i szkoleniach, a także publikować prace naukowe. Przykładowo, w bieżącym roku akademickim członkowie Koła Bezpieczeństwa Narodowego brali udział w podjętym w Katedrze Bezpieczeństwa Narodowego badaniu, w którym dokonano identyfikacji roli i zadań jakie spełniają Ochotnicze Straże Pożarne w systemie zarządzania kryzysowego Polski oraz przedstawiono (publikacja w czasopiśmie SAN „Przedsiębiorczość i Zarządzanie – Tom XVII, zeszyt 5, cz. II, SAN Łódź 2016, ss. 315-336, pt. *Ochotnicze Straże Pożarne w systemie zarządzania kryzysowego Polski*) wyniki badań jakościowych udziału OSP w zarządzaniu kryzysowym w powiecie brzezińskim.

Należy wskazać również na inicjatywę cyklicznej (dotychczas odbyło się 6 edycji) konferencji naukowej „Bezpieczeństwo narodowe i zarządzanie kryzysowe”. Przykładowo, przedostatnia (piąta – 16-17 września 2015 r.) edycja konferencji dotyczyła Nowych wyzwań bezpieczeństwa narodowego, a ostatnia (szósta – 21-22 września 2016 r.) edycja dotyczyła obronności i przygotowań obronnych państwa zarówno w wymiarze wewnętrznym, jak i perspektywie zewnętrznej. Współorganizatorem ww. konferencji był Uniwersytet Narodowy im. Jarosława Mądrego w Charkowie.

2.5.

Przykładem na wykorzystanie prowadzonych w jednostce badań naukowych w projektowaniu i doskonaleniu programu kształcenia może być wykorzystanie efektów badań w zakresie bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego (w realizacji przedmiotu: Bezpieczeństwo militarne w skali globalnej) oraz wieloletniego doświadczenia jednego z wykładowców jako żołnierza zawodowego współpracującego z Akademią Dowodzenia Bundeswehry i ośrodkami naukowo-badawczymi w USA, Francji, Wielkiej Brytanii (w realizacji zajęć: Bezpieczeństwo europejskie i euroatlantyckie). Efekty badań naukowych prowadzonych przez innego z wykładowców w ramach prac w komisjach rządowych związanych z bezpieczeństwem oraz publikacjach zwartych znajdują zastosowanie w prowadzonych przez niego zajęciach: Logistyka w sytuacjach kryzysowych, System bezpieczeństwa narodowego. Doświadczenie zawodowe jeszcze innego z nauczycieli akademickich w dowodzeniu jednostkami antyterrorystycznymi, liczne publikacje z tego tematu oraz badania, których wyrazem była realizacja projektu MSZ RP „Dowodzenie jednostkami antyterrorystycznymi Policji w sytuacjach nadzwyczajnych” wykorzystywane są w prowadzonych przez niego zajęciach: Terroryzm jako zagrożenie bezpieczeństwa państwa, Podstawy systemu zwalczania zagrożeń terrorystycznych.

Efekty badań naukowych prowadzonych przez kadrę kierunku znajdują także zastosowanie w procesie

dydaktycznym do aktualizacji treści kształcenia, tematach prac dyplomowych i prac semestralnych studentów oraz w podręcznikach przygotowywanych dla studentów – na rok akademicki 2016/2017 w planach wydawniczych uwzględniono podręczniki z zakresu zarządzania kryzysowego oraz bezpieczeństwa społeczności lokalnych.

3. Uzasadnienie

- Minimum kadrowe na kierunku bezpieczeństwo narodowe na poziomie studiów I stopnia jest spełnione. Nauczyciele akademicki stanowiący minimum kadrowe na wizytowanym kierunku *bezpieczeństwo narodowe* posiadają znaczący dorobek naukowy - zapewniający realizację programu studiów, a struktura ich kwalifikacji odpowiada wymogom prawa określonym dla kierunków studiów o profilu ogólnoakademickim, a ich liczba jest właściwa w stosunku do liczby studentów ocenianego kierunku. Pozytywnym wyróżnikiem na wizytowanym kierunku studiów jest dysponowanie (w większości) kadrami o wysokich kompetencjach praktycznych.
- Dorobek naukowy, doświadczenie w prowadzeniu badań naukowych oraz kompetencje dydaktyczne i praktyczne nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia na ocenianym kierunku są adekwatne do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia.
- W uczelni prowadzona jest wzorowo polityka kadrowa, która umożliwia właściwy dobór kadry, motywuje nauczycieli akademickich (m.in. poprzez znaczące wsparcie finansowe ze środków Uczelni) do podnoszenia kwalifikacji naukowych i rozwijania kompetencji dydaktycznych. Wyróżnikiem Uczelni jest współpraca z zagranicznymi ośrodkami dydaktycznymi oraz utrzymywanie zagranicznego oddziału zamiejscowego, co sprzyja umiędzynarodowieniu kadry naukowo-dydaktycznej.
- Jednostka prowadzi badania naukowe w zakresie obszarów wiedzy, dziedzin i dyscyplin, do których odnoszą się efekty kształcenia, a ich rezultaty są wykorzystywane w projektowaniu i doskonaleniu programu kształcenia na ocenianym kierunku oraz w jego realizacji.

4. Zalecenia

- Wskazaniem byłoby zwiększenie aktywności w pozyskaniu projektów rozwojowych przyznawanych na drodze konkursu na przykład z NCN lub NCBiR w szczególności w kategorii bezpieczeństwo i obronność.

3. Współpraca z otoczeniem społecznym, gospodarczym lub kulturalnym w procesie kształcenia

3.1 Jednostka współpracuje z otoczeniem społecznym, gospodarczym lub kulturalnym, w tym z pracodawcami i organizacjami pracodawców, w szczególności w celu zapewnienia udziału przedstawicieli tego otoczenia w określaniu efektów kształcenia, weryfikacji i ocenie stopnia ich realizacji, organizacji praktyk zawodowych, w przypadku, gdy w programie studiów na ocenianym kierunku praktyki te zostały uwzględnione.*

3.2 W przypadku prowadzenia studiów we współpracy lub z udziałem podmiotów zewnętrznych reprezentujących otoczenie społeczne, gospodarcze lub kulturalne, sposób prowadzenia i organizację tych studiów określa porozumienie albo pisemna umowa zawarta pomiędzy uczelnią a danym podmiotem.*

1. Ocena - w pełni

2. Opis spełnienia kryterium, z uwzględnieniem kryteriów oznaczonych dwiema cyframi.

3.1.

Znaczącym wyróżnikiem kształcenia na ocenianym kierunku jest dobrze rozwinięta współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Obejmuje ona instytucje niezbędne dla usytuowania procesu kształcenia studentów w praktyce. Przedstawiciele otoczenia uczestniczą m.in. w opracowywaniu koncepcji kształcenia i jego efektów. W dokumentacji przedstawionej podczas wizytacji ZO PKA

znajdują się oświadczenia 7 przedstawicieli instytucji tego otoczenia zawierające ich opinie o efektach kształcenia i programach nauczania realizowanych na ocenianym kierunku. Warto podkreślić, że są to instytucje ściśle związane z wizytowanym kierunkiem: Urząd Wojewódzki w Łodzi (Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego), Państwowa Straż Pożarna w Brzezinach, Państwowa Straż Pożarna w Koluszkach, Port Lotniczy Łódź im. Władysława Reymonta Sp. z o.o., Placówka Straży Granicznej w Łodzi, Urząd Marszałkowski w Łodzi (Wydział ds. Ochrony Informacji Niejawnych) oraz Wojskowa Komenda Uzupełnień w Skierniewicach. Z przedstawionych podczas wizytacji oświadczeń interesariuszy wynika, że po pierwsze uczestniczyli oni w tworzeniu koncepcji kształcenia i określaniu efektów kształcenia na ocenianym kierunku studiów, a po drugie, że pozytywnie opiniują oni realizowany program. Za jego najważniejsze atuty otoczenie społeczno-gospodarcze uznało: atrakcyjne i adekwatne do potrzeb rynkowych treści kształcenia, właściwy dobór przedmiotów (uwzględniający potrzebę praktycznego wykorzystania wiedzy i kształtowania kompetencji społecznych przyszłych specjalistów oraz bardzo wysokie kompetencje kadry dydaktycznej. Interesariusze zewnętrzni potwierdzają, że *zaproponowany program kształcenia – jego koncepcja oraz planowane efekty – dają solidną podstawę do wykształcenia dobrych specjalistów w dziedzinie różnych aspektów bezpieczeństwa narodowego. Przygotowanych merytorycznie i praktycznie, charakteryzujących się właściwymi postawami społecznymi. Godnym podkreślenia jest fakt, iż mimo ogólnoakademickiego profilu studiów, Specjalność Zarządzanie kryzysowe i ratownictwo została opracowana we współpracy z przedstawicielami PSP oraz Wydziału Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Łódzkiego Urzędu Wojewódzkiego. Natomiast wspólnie z przedstawicielami Policji i Straży Granicznej, opracowano specjalność Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Jest to warta upowszechnienia, dobra praktyka.*

Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym na ocenianym kierunku obejmuje również inne instytucje otoczenia: Baza Lotnictwa Taktycznego w Łasku, Izba Celna w Łodzi, Komenda Miejska Policji w Łodzi, Komenda Wojewódzka Policji w Łodzi, Oddział Nadwiślański Straży Granicznej, Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej, Straż Miejska w Łodzi, Wojewódzki Sztab Wojskowy, Wojskowe Zakłady Lotnicze nr 1, Wojskowe Centrum Kształcenia Medycznego, 5 Wojskowy Szpital Kliniczny z Polikliniką SPZOZ, Związek Ochotniczy Straży Pożarnych RP. Współpraca z nimi obejmuje: wymianę doświadczeń pomiędzy kadrami dydaktyczną Uczelni, a kadrami tych instytucji, pisanie prac dyplomowych w oparciu o dane źródłowe uzyskane w tych instytucjach, realizację praktyk studenckich, wyrażanie opinii na temat wiedzy, umiejętności i kompetencji zawodowych posiadanych przez absolwentów oraz na temat realizowanych przez nich programów kształcenia i ewentualnej potrzeby ich uzupełniania o treści i efekty kształcenia niezbędne na rynku pracy. Koncepcja kształcenia zakłada także (co jest konsekwentnie realizowane) włączanie w proces kształcenia praktyków (przedstawicieli niżej wymienionych instytucji), co zapewnia przenikanie do programu kształcenia stosowanych w praktyce bezpieczeństwa narodowego rozwiązań. Zajęcia na specjalności *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa* są prowadzone przez zespół wysoko wykwalifikowanych specjalistów z Policji, Straży Granicznej, Służby Więziennej, Wojskowego Centrum Kształcenia Medycznego, Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego i Urzędu Marszałkowskiego. Natomiast na specjalności *Zarządzanie kryzysowe i ratownictwo* zajęcia są prowadzone przez zespół wysoko wykwalifikowanych specjalistów Łódzkiego Urzędu Wojewódzkiego, Wojskowego Centrum Kształcenia Medycznego, Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego, Urzędu Marszałkowskiego, Państwowej Straży Pożarnej i Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej. Cennych informacji na temat współpracy na ocenianym kierunku z otoczeniem społeczno-gospodarczym dostarczyło również spotkanie ZO PKA z interesariuszami współpracującymi z Wydziałem w ramach ocenianego kierunku. Dobrze rozwinięta współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym powoduje to (potwierdzają to wnioski z ww. spotkania), że Wydział szybko reaguje na zmiany zachodzące na rynku pracy i pojawiające się w związku z tym nowe oczekiwania wobec absolwentów szkół wyższych. Dobrym przykładem (praktyką) współpracy z interesariuszami zewnętrznymi jest dostosowywanie programów specjalności do potrzeb studentów i rynku pracy. Od roku akademickiego 2016/2017 realizowane są dwie nowe specjalności: *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa* oraz *Bezpieczeństwo militarne i obrona narodowa*, które zastąpiły realizowane dotąd specjalności *Służby mundurowe i bezpieczeństwo państwa* oraz *Bezpieczeństwo publiczne*. Szybka reakcja na zmiany i duża troska o dopasowanie oferty edukacyjnej do oczekiwań rynku pracy dotyczy także doskonalenia istniejących już specjalności.

Warto podkreślić, że konieczność uwzględnienia realiów rynku pracy w tworzeniu programów kształcenia została podkreślona w Ogólnouczelnianym Systemie Zarządzania Jakością Kształcenia (w standardach dotyczących programów kształcenia) oraz w Wydziałowym Systemie Zarządzania Jakością Kształcenia, w którym w poszczególnych procedurach określono rolę interesariuszy w tworzeniu koncepcji kształcenia i realizacji programu kształcenia. Świadomość korzyści z tej współpracy mają także studenci, którzy podkreślają, że program kształcenia i oferta specjalności wychodzą naprzeciw oczekiwaniom rynku pracy.

Cenną (i godną naśladowania) inicjatywą środowiskową i zarazem **dobrą praktyką** jest tzw. Łódzki Dzień Bezpieczeństwa Narodowego (ŁDBN). Organizowany jest on przez Katedrę Bezpieczeństwa Narodowego WNSiH SAN w Łodzi oraz Koło Naukowe Bezpieczeństwa Narodowego SAN we współpracy z instytucjami zapewniającymi bezpieczeństwo państwa takimi jak: Komenda Wojewódzka i Komenda Miejska Policji w Łodzi, Komenda Miejska PSP w Łodzi, Placówka Straży Granicznej w Łodzi, 32 Baza Lotnictwa Taktycznego, 15 Sieradzka Brygada Wsparcia Dowodzenia, Wojskowe Centrum Kształcenia Medycznego, Izba Celna w Łodzi oraz Straż Miejska w Łodzi. Patronat nad tym wydarzeniem objął Marszałek Województwa Łódzkiego. Spotkanie to (odbyły się już trzy edycje) stanowi okazję do podkreślenia roli i kompetencji instytucji demokratycznego państwa, służb mundurowych, administracji rządowej i samorządowej oraz środowiska akademickiego w zapewnieniu bezpieczeństwa narodowego - najwyższej wartości i potrzeby narodu oraz głównego celu działań państwa, a także zacieśnienia współpracy pomiędzy służbami i instytucjami sektora bezpieczeństwa państwa funkcjonującymi w województwie łódzkim. W wymiarze utylitarnym te coroczne spotkania stanowią doskonałą okazję do pogłębienia zainteresowań studentów co do kierunku rozwoju ich obecnej i przyszłej kariery zawodowej w sektorze bezpieczeństwa. Patronami medialnymi są: TVP Łódź, Radio Łódź, Studenckie Radio ŻAK oraz Gazeta Wyborcza w Łodzi. Od ostatniej edycji impreza ma charakter otwarty i zapraszani są na nią również mieszkańcy miasta. Jak oszacowała Komenda Wojewódzka Policji w trzecim ŁDBN, który odbył się w maju 2016 roku wzięło udział ok. 1200 osób.

3.2.

Nie dotyczy.

3. Uzasadnienie

- Jednostka prowadząca wizytowany kierunek *bezpieczeństwo narodowe* współpracuje z otoczeniem społecznym, gospodarczym, w tym z pracodawcami dla popularyzacji kierunku, a w szczególności w celu zapewnienia udziału przedstawicieli tego otoczenia w określaniu efektów kształcenia, weryfikacji i ocenie stopnia ich realizacji, organizacji praktyk zawodowych, jak i przystosowaniu oferty programowej do zmieniających się realiów rynku pracy. Współpraca Wydziału z interesariuszami zewnętrznymi posiada systemowy charakter i dostarcza Uczelni istotnych korzyści w zakresie dostosowywania oferty kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy. Świadomość korzyści z tej współpracy mają także studenci, którzy podkreślają, że program kształcenia i oferta specjalności wychodzą naprzeciw oczekiwaniom rynku pracy.

4. Zalecenia

Brak zaleceń

4. Jednostka dysponuje infrastrukturą dydaktyczną i naukową umożliwiającą realizację programu kształcenia o profilu ogólnoakademickim i osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia, a także prowadzenie badań naukowych

4.1 Liczba, powierzchnia i wyposażenie sal dydaktycznych, w tym laboratoriów badawczych ogólnych i specjalistycznych są dostosowane do potrzeb kształcenia na ocenianym kierunku, tj. liczby studentów oraz do prowadzonych badań naukowych. Jednostka zapewnia studentom dostęp do laboratoriów w celu wykonywania zadań wynikających z programu studiów oraz udziału w badaniach.*

4.2 Jednostka zapewnia studentom ocenianego kierunku możliwość korzystania z zasobów bibliotecznych i informacyjnych, w tym w szczególności dostęp do lektury obowiązkowej i zalecanej w sylabusach, oraz do Wirtualnej Biblioteki Nauki.*

4.3 W przypadku, gdy prowadzone jest kształcenie na odległość, jednostka umożliwi studentom i nauczycielom akademickim dostęp do platformy edukacyjnej o funkcjonalnościach zapewniających co najmniej udostępnianie materiałów edukacyjnych (tekstowych i multimedialnych), personalizowanie dostępu studentów do zasobów i narzędzi platformy, komunikowanie się nauczyciela ze studentami oraz pomiędzy studentami, tworzenie warunków i narzędzi do pracy zespołowej, monitorowanie i ocenianie pracy studentów, tworzenie arkuszy egzaminacyjnych i testów

1. Ocena - w pełni

2. Opis spełnienia kryterium, z uwzględnieniem kryteriów oznaczonych dwiema cyframi.

4.1

Baza dydaktyczna, której właścicielem jest SAN zajmuje powierzchnię ok. 8400 m². Jest ona zlokalizowana w 4 ośrodkach w centrum miasta. Główny kompleks laboratoryjno-dydaktyczny w którym prowadzone są zajęcia na wizytowanym kierunku obejmuje 9 przestronnych auli wykładowych, 14 laboratoriów komputerowych, laboratoria specjalistyczne, multimedialne pracownie językowe oraz 34 sal dydaktycznych – ćwiczeniowych, co wydaje się być wystarczającym zapleczem dla ocenianego kierunku. Warty podkreślenia jest fakt posiadania specjalistycznych pracowni, do których niewątpliwie można zaliczyć np. pracownię pierwszej pomocy medycznej wyposażoną w fantom, deskę transportową, folie oraz defibrylator ćwiczebny. Specjalne miejsce zajmuje pracownia językowa wyposażona w indywidualne miejsca pracy, słuchawki i sprzęt multimedialny. W sprzęt multimedialny i projektory wizyjne wyposażone są nie tylko sale - aule, ale także mniejsze sale przeznaczone do prowadzenia ćwiczeń. Drzwi wejściowe do pracowni są wyposażone w szybę co pozwala zorientować się kto i dla jakiej grupy prowadzi zajęcia bez potrzeby wchodzenia do pracowni i rozpraszania zgromadzonych. Pewnym mankamentem jest brak żaluzji w oknach co może i pewnie jest problemem dla czytelności obrazu wyświetlanego z projektorów wizyjnych w dni słoneczne. Pracownie informatyczne, a także dostęp do bezprzewodowego Internetu ocenić można bardzo pozytywnie. Uczelnia posiada dostęp do dwóch niezależnych łączy szerokopasmowego Internetu. Dostęp do komputerów to nie tylko pracownie informatyczne i czytelnia (30 skomputeryzowanych stanowisk), ale także oprogramowanie do prowadzenia badań naukowych i wykorzystywane także przez studentów, takie jak: Photoshop, DEV-C++, Matlab, Autocad, NetBeans lub Eclipse, Multimedia Logic, MS SQL Server, Windows Serwer 2008 R2, WirtualBox, Microsoft Visio. Na platformie e-learningowej studenci mogą znaleźć interesujące ich materiały dydaktyczne oraz dostęp do biblioteki Uczelni. Warty podkreślenia jest fakt, iż także każdy ze studentów ma możliwość zainstalowania legalnego oprogramowania firmy Microsoft. Studenci mają możliwość korzystania ze strzelnicy, a także włączenia się w działania Bractwa Kurkowego.

Infrastruktura jest dostosowana (dzięki odpowiednim podjazdom oraz wodom) do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, Korytarze są szerokie umożliwiając dostęp na zajęcia także studentom niepełnosprawnym na wózkach. W opinii studentów zapewniana im infrastruktura dydaktyczna jest mocną stroną wizytowanego kierunku. ZO zaobserwował duże obciążenie i pewne kłopoty z powierzchnią parkingową, aczkolwiek studenci nie uskarżali się na powyższe.

4.2

Biblioteka zawiera 95 tysięcy wolumenów z czego: bezpieczeństwo narodowe obejmuje 724 pozycje katalogowe, zarządzanie 5378, polityka 1407, prawo 2955, ekonomia 728, logistyka 621, a socjologia 1340. Warty podkreślenia jest fakt posiadania przez Uczelnię dostępu do 15 tysięcy wydawnictw *ebookowych*, pełnej wersji Lexa, a także do Wirtualnej Biblioteki Nauki. Dwie czytelnie biblioteki mogą pomieścić łącznie 45 studentów, z czego 30 stanowisk wyposażonych jest w komputery z dostępem do Internetu i do baz danych biblioteki. Zdalny dostęp do biblioteki posiada także każdy student Uczelni. Biblioteka otwarta jest od poniedziałku do piątku w godzinach od 9 do 17, w soboty między godziną 8, a 17, a w niedzielę od 8 do 15. Godne podkreślenia jest inwestowanie Uczelni

w zasoby biblioteczne, gdzie w ostatnich latach na wsparcie biblioteki uczelnianej wydano niebagatelną kwotę prawie 350 tysięcy złotych na zakup książek, czasopism i elektronicznych baz danych (w tym związane z kierunkiem *bezpieczeństwo narodowe*: 38928 zł). W zgodnej opinii studentów wyposażenie Biblioteki umożliwia im dostęp do niezbędnej do kształcenia na wizytowanym kierunku studiów literatury.

4.3

Nie dotyczy. Jednostka nie prowadzi kształcenia na odległość.

3. Uzasadnienie

- Pozytywnie należy ocenić dostosowanie infrastruktury dydaktycznej do potrzeb studentów wizytowanego kierunku studiów *bezpieczeństwo narodowe*. Liczba, powierzchnia i wyposażenie sal dydaktycznych, w tym laboratoriów są dostosowane do potrzeb kształcenia na ocenianym kierunku, tj. liczby studentów oraz do prowadzonych badań naukowych. Jest zapewniony dostęp do laboratoriów w celu wykonywania zadań wynikających z programu studiów oraz udziału w badaniach.
- Wizytowana jednostka zapewnia studentom ocenianego kierunku możliwość korzystania z zasobów bibliotecznych i informacyjnych, w tym w szczególności dostęp do lektury obowiązkowej i zalecanej w sylabusach, oraz do Wirtualnej Biblioteki Nauki.

4. Zalecenia

Brak zaleceń

5. Jednostka zapewnia studentom wsparcie w procesie uczenia się, prowadzenia badań i wchodzenia na rynek pracy

5.1 Pomoc naukowa, dydaktyczna i materialna sprzyja rozwojowi naukowemu, społecznemu i zawodowemu studentów, poprzez zapewnienie dostępności nauczycieli akademickich, pomoc w procesie uczenia się i skutecznym osiągnięciu zakładanych efektów kształcenia oraz zdobywaniu umiejętności badawczych, także poza zorganizowanymi zajęciami dydaktycznymi. W przypadku prowadzenia kształcenia na odległość jednostka zapewnia wsparcie organizacyjne, techniczne i metodyczne w zakresie uczestniczenia w e-zajęciach.*

5.2 Jednostka stworzyła warunki do udziału studentów w krajowych i międzynarodowych programach mobilności, w tym poprzez organizację procesu kształcenia umożliwiającą wymianę krajową i międzynarodową oraz nawiązywanie kontaktów ze środowiskiem naukowym.*

5.3 Jednostka wspiera studentów ocenianego kierunku w kontaktach ze środowiskiem akademickim, z otoczeniem społecznym, gospodarczym lub kulturalnym oraz w procesie wchodzenia na rynek pracy, w szczególności, współpracując z instytucjami działającymi na tym rynku.*

5.4 Jednostka zapewnia studentom niepełnosprawnym wsparcie naukowe, dydaktyczne i materialne, umożliwiające im pełny udział w procesie kształcenia oraz w badaniach naukowych.

5.5 Jednostka zapewnia skuteczną i kompetentną obsługę administracyjną studentów w zakresie spraw związanych z procesem dydaktycznym oraz pomocą materialną, a także publiczny dostęp do informacji o programie kształcenia i procedurach toku studiów.

1. Ocena - wyróżniająco

2. Opis spełnienia kryterium, z uwzględnieniem kryteriów oznaczonych dwiema cyframi.

5.1

Nauczyciele akademicy zawsze są dostępni podczas konsultacji. W opinii studentów, prowadzący zajęcia dydaktyczne stanowią bardzo duże wsparcie, a nie bez znaczenia pozostaje fakt, iż niewielka liczba studentów umożliwia indywidualne podejście do ich spraw. Terminy i wymiar konsultacji są

odpowiednio dostosowane do planu zajęć studentów. Konsultacje dla studentów trybu niestacjonarnego odbywają się w godzinach popołudniowych, a także w weekendy. Studenci wizytowanego kierunku regularnie korzystają z możliwości kontaktu z nauczycielami za pośrednictwem poczty elektronicznej, podkreślając przy tym sprawną komunikację i możliwość uzyskania szybkiej odpowiedzi zwrotnej. ZO potwierdza tą opinię po weryfikacji rozliczania prac etapowych, gdzie stwierdzono to np. podczas rozliczania prac pisemnych z przedmiotu Historia. Warto podkreślić, iż jednostka monitoruje prowadzenie konsultacji dla studentów. Dział Jakości Kształcenia lub inna wyznaczona przez Pełnomocnika Rektora ds. Jakości Kształcenia osoba prowadzi monitoring losowo wybranych konsultacji.

W Społecznej Akademii Nauk działa system opieki materialnej dla studentów SAN, który obejmuje wszystkie rodzaje świadczeń pomocy materialnej przewidziane i przyznawane zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym (stypendium socjalne, zapomoga, stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych oraz stypendium Rektora dla najlepszych studentów). Przyznawanie świadczeń pomocy materialnej odbywa się na podstawie Regulaminu Pomocy Materialnej dla studentów Społecznej Akademii Nauk. Do dyspozycji studentów w Uczelni macierzystej jest Koordynator ds. pomocy materialnej. Dodatkowo Rektor Społecznej Akademii Nauk przyznaje stypendium specjalne za szczególne zaangażowanie studentów w życie Uczelni oraz nagrody za wybitne prace dyplomowe. Kryteria przyznawania stypendiów są zrozumiałe i przejrzyste, a procedura przyznawania stypendium odbywa się z poszanowaniem anonimowości danych osobowych. Studenci obecni podczas spotkania z ZO PKA wyrazili również zadowolenie w zakresie informowania ich o możliwościach przyznawania stypendiów, a także terminowości ich wypłacania.

System rozpatrywania próśb i zażaleń (w opinii studentów) działa sprawnie. Zgłaszają oni swoje postulaty poprzez sprawnie działający Samorząd Studentów. W skład Samorządu wchodzi starości danego roku, co umożliwia diagnozowanie oraz zgłaszanie problemów Dziekanowi. W opinii studentów, dzięki integracji studentów mogą oni wspólnie dyskutować o sprawach na których im zależy, wypracowywać wspólne stanowisko oraz działać. Z kolei niewielka liczba studentów kierunku determinuje możliwość bezpośredniego kontaktu, który pozwala na diagnozowanie ewentualnych problemów i poszukiwanie ich skutecznych rozwiązań. Studenci mają również możliwość zgłaszania w razie potrzeby swoich uwag poprzez indywidualne spotkania z Dziekanami, bądź też u pracowników administracji lub nauczycieli akademickich w zależności od charakteru sprawy. W celu zapobieganiu zjawiskom patologicznym, związanym z procesem kształcenia powołano w Uczelni Komisję ds. Etyki i Oceniania Pracowników, której celem jest ocenienie ewentualnych nieetycznych zachowań nauczycieli akademickich, studentów oraz pracowników administracyjnych. Komisja powoływana jest przez Rektora SAN. Jej zadaniem jest reagowanie na skargi zgłaszane zarówno przez pracowników Uczelni, jak i studentów dotyczące nagannych/nieetycznych zachowań lub łamania norm współżycia społecznego oraz standardów akademickich. Za kontakt ze studentami i rozpatrywanie zgłoszonych przez nich problemów odpowiada także Prorektor ds. Młodzieży.

Ponadto Dziekan powołuje spośród nauczycieli akademickich osoby będące opiekunami roku. Do ich zadań należy m.in. (na pierwszym roku) zapoznanie studentów z obowiązującym w Uczelni regulaminem studiów oraz (przez cały okres studiów) udzielanie pomocy i rad studentom w sprawach związanych z ich problemami dydaktycznymi i socjalnymi, a także opiniowanie, na prośbę studenta lub na wniosek dziekana, indywidualnych spraw związanych z tokiem studiów. W opinii studentów wizytowanego kierunku, opiekunowie roku stanowią dodatkową pomoc organizacyjną.

ZO pozytywnie zweryfikował opinię studentów, że sylabusy są dla nich wystarczającym źródłem informacji o prowadzonym przedmiocie. Ich publikowane wersje są kompletne, zawierają wszystkie potrzebne informacje w tym np. o efektach kształcenia określonych dla danego przedmiotu, sposobie zaliczania oraz metodach prowadzenia zajęć. Z perspektywy studentów informacje zawarte w sylabusach pokrywają się ze stanem faktycznym. Pomoce naukowe niezbędne do uzyskania odpowiednich efektów kształcenia są w opinii studentów przydatne. Jakość materiałów dydaktycznych jest oceniana pozytywnie.

5.2

Za działania w zakresie organizacji krajowych i międzynarodowych programów mobilności studentów odpowiada Dział Współpracy z Zagranicą (DWZ). Nawiązano współpracę z 174 instytucjami

naukowymi i edukacyjnymi z całego świata, m.in. w ramach programu Erasmus+ oraz umów bilateralnych. Jednakże podczas wizytacji ZO podzielił opinie Władz Uczelni, że studenci nie są zainteresowani wyjazdem do zagranicznych ośrodków głównie z powodów finansowych oraz wykonywanej/podejmowanej pracy zawodowej. W opinii studentów wizytowanego kierunku przedstawiana im oferta jest atrakcyjna, z przytoczonych powodów nie mogą jednak z niej skorzystać. Podkreślić należy, że studenci mają możliwość korzystania z oferty, prowadzonych w języku angielskim, bezpłatnych kursów organizowanych przez Clark University oraz przez ocenianą jednostkę. Każdy uczestnik kursu otrzymuje certyfikat ukończenia szkolenia. Wykłady prowadzone są w poszczególnych latach przez profesorów wizytujących z Clark University lub przez pracowników jednostki. Studenci nie mają możliwości korzystania z wymiany krajowej. Były podejmowane przez Władze Uczelni próby stworzenia programów wymiany, jednak ze względu na brak zainteresowania studentów zaprzestano dalszych działań w tym zakresie. **Na wyróżnienie zasługuje intensywna akcja informacyjna odnośnie międzynarodowych programów wymiany,** co przynajmniej studenci, pomimo tego, iż nie są zainteresowani skorzystaniem z oferty.

5.3.

Z perspektywy studentów wizytowanego kierunku program studiów jest dostosowywany do potrzeb rynku pracy. W ramach jednostki aktywnie działają studenckie koła naukowe. Na Wydziale bezpośrednią opiekę organizacyjną nad funkcjonowaniem i rozwojem działalności kół naukowych sprawuje Dziekan, który wnioskuje o powołanie opiekunów dla poszczególnych kół naukowych. Opiekunowie Ci sprawują bezpośrednią opiekę nad merytoryczną stroną działalności. Studenci zaangażowani w działalność kół podczas spotkania z ZO PKA określili swoją działalność jako naukową, integracyjną oraz promocyjną. Student w ramach członkostwa w kole może uczestniczyć w pracach danej katedry lub zakładu, brać udział w prowadzonych badaniach naukowych, konferencjach i seminariach naukowych oraz warsztatach i szkoleniach, a także publikować prace naukowe. Koła naukowe organizują własne konferencje i seminaria naukowe podczas których prezentowane są referaty i projekty studenckie. Członkowie kół naukowych uczestniczą również w regularnych spotkaniach z przedsiębiorcami i menedżerami poprzez współpracę z: Biurem Karier, Klubem Absolwenta, Studenckiego Forum Business Centre Club. **Na szczególne wyróżnienie zasługuje działalność Koła Naukowego Bezpieczeństwa Narodowego, w którym aktywnie działają studenci wizytowanego kierunku, którzy uczestniczyli m.in. w wykładach gościnnych** (prowadzonych przez przedstawicieli PSP, Policji, czy Wydziału Zarządzania Kryzysowego i Bezpieczeństwa Urzędu Miasta Łodzi), pokazach wyposażenia i sprzętu, wizytach studyjnych (w Wojskowym Centrum Kształcenia Medycznego, Państwowej Straży Pożarnej) w wojewódzkich ćwiczeniach zarządzania kryzysowego (Urząd Marszałkowski). Studenci działający w Kole partycypują ponadto w organizacji corocznych łódzkich dni bezpieczeństwa narodowego. W opinii studentów wizytowanego kierunku finansowanie kół naukowych ze strony Uczelni pozwala im na sprawne działanie zgodnie z ustalonymi założeniami.

Jednostka współpracuje z instytucjami zewnętrznymi i realizuje wspólne przedsięwzięcia. W ramach intensyfikacji współpracy z otoczeniem na kierunku *bezpieczeństwo narodowe* organizuje się spotkania oraz wykłady gościnne prowadzone przez przedstawicieli otoczenia społeczno-gospodarczego (głównie służb mundurowych). Popularnością i zainteresowaniem cieszą się wśród studentów wizyty studyjne np. w areszcie śledczym i zakładach karnych. Podczas spotkania z ZO PKA studenci przyznali, iż cenną możliwością jest dla nich przynależenie do sekcji strzeleckiej na mocy porozumienia SAN z Łódzkim Towarzystwem Strzeleckim Bractwo Kurkowe. Warto również podkreślić możliwość konsultacji z doradcą (wsparcie w zakresie: planowanie przyszłości zawodowej, określania preferencji zawodowych i cech osobowości przy użyciu testów i kwestionariuszy psychologicznych, czy metod poszukiwania pracy).

5.4

Jednostka stwarza osobom z niepełnosprawnościami warunki do pełnego udziału w procesie kształcenia. Studentowi niepełnosprawnemu Dziekan może przyznać na jego wniosek prawo do Indywidualnej Organizacji Studiów (IOS), przez co, w porozumieniu z prowadzącymi poszczególne przedmioty, ustalany jest sposób uczestnictwa studenta w zajęciach dydaktycznych oraz formy ich rozliczania, sposoby odbywania praktyk zawodowych oraz wypełniania innych obowiązków

studenckich. Zasadą jest, iż Indywidualna Organizacja Studiów musi gwarantować osiągnięcie wszystkich efektów kształcenia określonych w programie kształcenia. W opinii studentów wizytowanego kierunku jednostka odpowiednio wspiera osoby z niepełnosprawnościami, specjalne stypendia przyznawane są zgodnie z dyspozycjami Ustawy, a infrastruktura dydaktyczna jest dostosowana do ich potrzeb.

5.5

Studenci **bardzo pozytywnie** oceniają jakość obsługi administracyjnej w sprawach związanych z procesem dydaktycznym oraz pomocą materialną. Podczas spotkania podkreślali, że ich doświadczenia oraz wymiana poglądów z koleżankami i kolegami studiującymi na innych Uczelniach pozwalają im wyciągnąć wniosek iż **wsparcie ze strony pracowników administracyjnych należy określić jako wzorcowe**. Pracownicy są przygotowani merytorycznie do pełnienia swoich funkcji, mili i uprzejmi, a godziny otwarcia Dziekanatów są, w opinii studentów, odpowiednio dostosowane do ich potrzeb. Studenci mają dostęp do wszystkich niezbędnych informacji, w tym z zakresu efektów kształcenia, treści i metod kształcenia oraz metod sprawdzania i oceny efektów kształcenia oraz wymagań dotyczących zaliczeń i egzaminów. Za pośrednictwem strony internetowej zapewniony jest dostęp do informacji o programie kształcenia i wszelkich procedurach w toku studiów.

3. Uzasadnienie

- Wyróżniająco należy ocenić wsparcie ze strony jednostki prowadzącej wizytowany kierunek studiów *bezpieczeństwo narodowe* i całej Uczelni sprzyjające rozwojowi naukowemu, społecznemu i zawodowemu studentów. Pomoc naukowa, dydaktyczna i materialna sprzyja rozwojowi naukowemu, społecznemu i zawodowemu studentów, poprzez zapewnienie dostępności nauczycieli akademickich, pomoc w procesie uczenia się i skutecznym osiągnięciu zakładanych efektów kształcenia oraz zdobywaniu umiejętności badawczych, także poza zorganizowanymi zajęciami dydaktycznymi.
- Mimo istotnego (spowodowanego przyczynami obiektywnymi – ograniczone możliwości finansowe podejmujących studia, ograniczenia spowodowane aktywnością zawodową) braku zainteresowania studentów Uczelnia/wizytowana jednostka stworzyła unikalne i wyróżniające ją na tle kraju oraz godne naśladowania warunki do udziału studentów w krajowych i międzynarodowych programach mobilności, w tym poprzez organizację procesu kształcenia umożliwiającą wymianę krajową i międzynarodową oraz nawiązywanie kontaktów ze środowiskiem naukowym.
- Studenci otrzymują wsparcie w kontaktach ze środowiskiem akademickim, otoczeniem społecznym, gospodarczym oraz w procesie wchodzenia na rynek pracy. W szczególności poprzez wyróżniającą Uczelnię i wizytowaną jednostkę współpracę z instytucjami działającymi na tym rynku, które angażowane są już na etapie wypracowywania efektów kształcenia.
- Jednostka zapewnia studentom niepełnosprawnym wsparcie naukowe, dydaktyczne i materialne, umożliwiające im pełny udział w procesie kształcenia oraz w badaniach naukowych.
- Jednostka zapewnia skuteczną i kompetentną obsługę administracyjną (jej jakość jest oceniana bardzo wysoko, wręcz jako wzorcowa na tle innych uczelni) studentów w zakresie spraw związanych z procesem dydaktycznym oraz pomocą materialną, a także publiczny dostęp do informacji o programie kształcenia i procedurach toku studiów.

4. Zalecenia

Brak zaleceń

6. W jednostce działa skuteczny wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia zorientowany na ocenę realizacji efektów kształcenia i doskonalenia programu kształcenia oraz podniesienie jakości na ocenianym kierunku studiów

6.1 Jednostka, mając na uwadze politykę jakości, wdrożyła wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia, umożliwiający systematyczne monitorowanie, ocenę i doskonalenie realizacji procesu kształcenia na ocenianym kierunku studiów, w tym w szczególności ocenę stopnia realizacji zakładanych efektów kształcenia i okresowy przegląd programów studiów mający na celu ich doskonalenie, przy uwzględnieniu:*

6.1.1. projektowania efektów kształcenia i ich zmian oraz udziału w tym procesie interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych,*

6.1.2. monitorowania stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia na wszystkich rodzajach zajęć i na każdym etapie kształcenia, w tym w procesie dyplomowania,

6.1.3. weryfikacji osiąganych przez studentów efektów kształcenia na każdym etapie kształcenia i wszystkich rodzajach zajęć, w tym zapobiegania plagiatom i ich wykrywania,*

6.1.4. zasad, warunków i trybu potwierdzania efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów,

6.1.5. wykorzystania wyników monitoringu losów zawodowych absolwentów do oceny przydatności na rynku pracy osiągniętych przez nich efektów kształcenia,*

6.1.6. kadry prowadzącej i wspierającej proces kształcenia na ocenianym kierunku studiów, oraz prowadzonej polityki kadrowej,*

6.1.7. wykorzystania wniosków z oceny nauczycieli akademickich dokonywanej przez studentów w ocenie jakości kadry naukowo-dydaktycznej,

6.1.8. zasobów materialnych, w tym infrastruktury dydaktycznej i naukowej oraz środków wsparcia dla studentów,

6.1.9. sposobu gromadzenia, analizowania i dokumentowania działań dotyczących zapewniania jakości kształcenia,

6.1.10. dostępu do informacji o programie i procesie kształcenia na ocenianym kierunku oraz jego wynikach

6.2. Jednostka dokonuje systematycznej oceny skuteczności wewnętrznego systemu zapewniania jakości i jego wpływu na podnoszenie jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów, a także wykorzystuje jej wyniki do doskonalenia systemu.

1. Ocena - wyróżniająco

2. Opis spełnienia kryterium, z uwzględnieniem kryteriów oznaczonych dwiema i trzema cyframi.

6.1.

Społeczna Akademia Nauk w Łodzi swoją politykę jakości realizuje poprzez wdrożenie dwupoziomowego systemu zarządzania jakością kształcenia: na szczeblu Uczelni - Ogólnouczelniany System Zarządzania Jakością Kształcenia (OSZJK) oraz na poziomie każdego z Wydziałów SAN - Wydziałowy System Zarządzania Jakością Kształcenia (WSZJK). Każdy z nich obejmuje te same obszary, ale w innych zakresach. W pierwszym przypadku system obejmuje ogólne standardy i procedury zapewniania jakości kształcenia przyjęte w SAN, w przypadku drugim - procedury uwzględniające specyfikę funkcjonowania danego Wydziału oraz kierunku. System wydziałowy zatem z założenia zapewnia spełnienie wymogów standardów jakości opisanych w systemie ogólnouczelnianym.

Zarówno system ogólnouczelniany, jak i wydziałowy podlegają modyfikacjom wprowadzanym z początkiem roku akademickiego. Obecnie na ocenianym kierunku obowiązują: Ogólnouczelniany System Zarządzania Jakością Kształcenia wprowadzony Uchwałą Senatu Społecznej Akademii Nauk z siedzibą w Łodzi Nr 2 z dnia 20 września 2016 r. oraz Wydziałowy System Zarządzania Jakością Kształcenia przyjęty Uchwałą Rady Wydziału Nauk Społecznych i Humanistycznych Społecznej Akademii Nauk z siedzibą w Łodzi z dnia 26 września 2016 r.

Uczelnia przyjęła także, na mocy uchwały Senatu Społecznej Akademii Nauk z siedzibą w Łodzi Nr 1 z dnia 20 września 2016 r. Politykę Jakości Społecznej Akademii Nauk z siedzibą w Łodzi, która jest zmodyfikowaną wersją obowiązującego już wcześniej dokumentu.

Nad zapewnieniem jakości kształcenia czuwają: na poziomie Uczelni – Pełnomocnik Rektora ds. Jakości Kształcenia, Uczelniana Komisja ds. Jakości Kształcenia oraz Dział Jakości Kształcenia, na poziomie poszczególnych wydziałów – Dziekan jednostki oraz Wydziałowa Komisja ds. Jakości Kształcenia. Komisje wydziałowe pozostają w ścisłym kontakcie z Uczelnianą Komisją ds. Jakości

Kształcenia oraz Działem Jakości Kształcenia, planując swoje działania zgodnie z przyjętą Polityką Jakości oraz obowiązującymi procedurami.

Dział Jakości Kształcenia, jako wyspecjalizowana jednostka centralna, koordynuje działania realizowane w ramach zapewniania jakości kształcenia na wszystkich Wydziałach i kierunkach.

Należy tutaj podkreślić, że Wydziałowy System Zrządzania Jakością Kształcenia na każdym z Wydziałów SAN zapewnia możliwość stałego kontaktu i przepływu informacji pomiędzy wymienionymi jednostkami organizacyjnymi OSZJK. Dzięki temu bieżące monitorowanie jakości procesów kształcenia, w tym stopnia realizacji zakładanych efektów kształcenia oraz jakości programów na ocenianym kierunku jest pełniejsze i daje solidne podstawy do planowania i wprowadzania usprawnień na poziomie poszczególnych Wydziałów oraz całej Uczelni, z uwzględnieniem specyfiki kierunków. System w sposób bardzo klarowny określa rolę każdej jednostki w realizacji poszczególnych zadań w ramach zapewniania jakości kształcenia.

6.1.1.

Obowiązujący na ocenianym kierunku WSZJK uwzględnia procedury związane z projektowaniem efektów kształcenia oraz wprowadzaniem zmian w ich treści przy udziale interesariuszy zewnętrznych i wewnętrznych. Umożliwia pełny udział interesariuszy w procesie podnoszenia i zapewniania jakości kształcenia poprzez ciągłą współpracę w zakresie kształtowania koncepcji kształcenia i doskonalenia programu kształcenia na ocenianym kierunku. Do interesariuszy wewnętrznych należą studenci, nauczyciele akademicy oraz pracownicy administracji. Do interesariuszy zewnętrznych – absolwenci oraz przedstawiciele otoczenia społeczno-gospodarczego.

WSZJK przewiduje zatem konsultowanie decyzji w zakresie opracowywania koncepcji kształcenia z przedstawicielami środowiska zewnętrznego oraz wewnętrznego. Są oni zaangażowani w te działania w sposób systemowy i sformalizowany, co regulują procedury P-02 (Tworzenie i modyfikowanie programów kształcenia oraz obsada zajęć dydaktycznych) oraz P-10 (Określenie efektów kształcenia, monitorowanie i weryfikacja osiąganych przez studentów efektów kształcenia). Analiza przedstawionej podczas wizytacji dokumentacji potwierdza, że ich udział w tym procesie jest realny - w tworzeniu i doskonaleniu programu kształcenia udział mają przedstawiciele wszystkich tych grup. Podczas spotkania z ZO PKA zgromadzeni przedstawiciele samorządu studenckiego, w tym osoby delegowane do reprezentowania studentów w wymienionych gremiach wyrazili pozytywną opinię w zakresie możliwości partycypacji w zapewnianiu jakości kształcenia. Jednostka bierze pod uwagę postulaty studentów. Szczególne znaczenie dla projektowania, a także zmiany efektów kształcenia mają spotkania Dziekana ze starostami, którzy działając w ramach struktur Samorządu Studentów reprezentują ich stanowisko. Wśród pracodawców współpracujących z kierunkiem w tym obszarze można wymienić: Urząd Wojewódzki w Łodzi (Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego), Państwową Straż Pożarną w Brzezinach, Państwową Straż Pożarną w Koluszkach, Port Lotniczy Łódź im. Władysława Reymonta Sp. z o.o., Straż Graniczną w Łodzi, Urząd Marszałkowski w Łodzi (Wydział ds. Ochrony Informacji Niejawnych), Wojskową Komendę Uzupelnień w Skierniewicach. Warto podkreślić, że są to instytucje ściśle związane z wizytowanym kierunkiem. Z przedstawionych podczas wizytacji oświadczeń interesariuszy oraz prowadzonych z nimi podczas wizytacji rozmów wynika, że uczestniczyli oni w tworzeniu koncepcji kształcenia i określaniu efektów kształcenia na ocenianym kierunku, że pozytywnie opiniują oni realizowany program oraz że systematycznie współpracują z Komisją Programową kierunku przy jego doskonaleniu.

Do tej pory, na kierunku „bezpieczeństwo narodowe”, skonsultowano m.in. koncepcję kształcenia, efekty kształcenia uwzględnione w programie kształcenia, ofertę specjalności, ofertę przedmiotów specjalnościowych. Zgłoszone przez interesariuszy zewnętrznych wnioski zostały uwzględnione w ostatecznym kształcie programu kształcenia. Informację o tym można znaleźć w sprawozdaniach ze spotkań Komisji Programowej kierunku – na wniosek pracodawców dokonano np. korekty treści kształcenia dla przedmiotów: System bezpieczeństwa narodowego, Dowodzenie i techniki operacyjne, Bezpieczeństwo społeczności lokalnych, wprowadzono warsztaty z przedmiotów: Przywództwo i negocjacje, Gospodarowanie zasobami ludzkimi, Edukacja dla bezpieczeństwa. Wprowadzono do programu kształcenia nowe przedmioty specjalnościowe: Podstawy systemu zwalczania zagrożeń terrorystycznych, Rola mediów w sytuacjach kryzysowych, Terroryzm jako zagrożenie bezpieczeństwa państwa, Bezpieczeństwo militarne w skali globalnej.

W procesie tworzenia koncepcji kształcenia uczestniczą także studenci kierunku. Biorąc aktywny udział w spotkaniach Komisji Programowej, Rady Wydziału i Senatu Uczelni (mają tutaj ustawowe przedstawicielstwo), mają realny wpływ na proces kształcenia. Opinie Samorządu Studenckiego dotyczące programu i planów kształcenia oraz zgłoszone przez nich wnioski zostały wnikliwie przeanalizowane przez Komisję Programową, a niektóre z nich – uwzględnione w ostatecznym kształcie programu kształcenia.

W procesie projektowania efektów uczestniczą również absolwenci SAN (procedura P-13, udział w badaniu losów zawodowych absolwentów) oraz pracodawcy przyjmujący studentów na praktyki - udział nieformalny w formie wymiany poglądów z opiekunami praktyk z ramienia instytucji przyjmującej praktyki

Analiza działalności Komisji Programowej potwierdza, iż realizowane w ramach ocenianego kierunku przedmiotowe efekty kształcenia podlegały zmianom będącym efektem przeglądów programowych. Wprowadzane zmiany uwzględniały sugestie i opinie studentów i wykładowców i poprzedzane były prowadzonymi w ramach spotkań Komisji Programowej dyskusjami z pracodawcami.

Dobłą praktyką w obszarze projektowania efektów kształcenia i ich zmian jest prowadzone zgodnie z procedurą P-13 (Śledzenie losów zawodowych absolwentów i zasady monitorowania rynku pracy) monitorowanie rynku pracy przez Pełnomocnika Rektora ds. Pracodawców i Biuro Karier Studenckich, które odbywa się poprzez badanie opinii pracodawców zatrudniających absolwentów SAN oraz analizę (desk research) materiałów dotyczących rynku pracy i oczekiwań pracodawców. Wnioski z tych analiz są wykorzystywane do doskonalenia programów kształcenia.

6.1.2.

Monitorowanie stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia na wszystkich rodzajach zajęć i na każdym etapie kształcenia jest regulowane przez procedurę P-10 (Określenie efektów kształcenia, monitorowanie i weryfikacja osiągniętych przez studentów efektów kształcenia). Ma w założeniu przyczyniać się do doskonalenia efektów kształcenia, a polega na ocenie ich zgodności z wzorcami wynikającymi z przepisów zewnętrznych, oczekiwaniami pracodawców oraz potrzebami rynku pracy (poprzez współpracę z interesariuszami zewnętrznymi w ramach prowadzonego procesu kształcenia) oraz z misją i strategią Uczelni.

Podstawą oceny stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia są, zdefiniowane w sylabusach, efekty kształcenia. Sposób monitorowania osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia przypisanych praktykom zawodowym określają: Regulamin Praktyk oraz procedura P-11 (Realizacja praktyk studenckich), natomiast pracy dyplomowej i egzaminu dyplomowego - Zasady Dyplomowania.

Przedstawiona podczas wizytacji dokumentacja (tzn. teczki przedmiotów) potwierdza, że ocena stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia odbywa się na każdym etapie kształcenia i obejmuje wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne. Obowiązkiem każdej osoby prowadzącej zajęcia jest bieżąca obserwacja, analiza i ocena osiągnięć studenta w trakcie realizacji przedmiotu (udział w zajęciach, projekty, prezentacje zaliczenia i egzaminy z poszczególnych przedmiotów, itp.), praktyk zawodowych, procesu dyplomowania (seminarium dyplomowego i przygotowania pracy dyplomowej, egzaminu dyplomowego, itp.), zgodnie z metodami określonymi w sylabusie. Analiza materiału zawartego w teczkach przedmiotów potwierdza, że obserwacja i analiza stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia prowadzone są systematycznie, z uwzględnieniem opinii studentów, nauczycieli akademickich, opiekunów praktyk, promotorów prac dyplomowych oraz że wyciągane są w tym obszarze wnioski pozwalające doskonalic program kształcenia. Dotyczą one modyfikacji w treściach kształcenia, sposobów monitorowania osiągnięcia przez studentów przedmiotowych efektów kształcenia, czy podniesienia wymagań względem studentów. W każdej teźce przedmiotu znajduje się arkusz WEK (arkusz weryfikacji efektów kształcenia), w którym koordynator przedmiotu uwzględnia rekomendacje w tym zakresie.

6.1.3.

Weryfikacja osiągniętych przez studentów efektów kształcenia na każdym etapie kształcenia i wszystkich rodzajach zajęć wchodzi w zakres WSZJK i dotyczy weryfikacji wszystkich efektów kształcenia w kategoriach wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Regulacje w tym obszarze zawiera procedura P-10 (Określenie efektów kształcenia, monitorowanie i weryfikacja osiągniętych przez studentów efektów kształcenia). **Dobłą praktyką jest** uwzględnienie w niej po pierwsze zasad

dotyczących dokumentowania i archiwizowania realizacji założonych efektów kształcenia (w postaci teczek przedmiotów), po drugie - przeglądu ww. teczek przedmiotów. Prace etapowe/zaliczeniowe/egzaminacyjne studentów potwierdzające zdobycie przez nich założonych w programie efektów kształcenia są archiwizowane w celu dokonywania cyklicznych przeglądów. Archiwizacja obejmuje wszystkie wskazane w sylabusie formy i sposoby weryfikacji efektów kształcenia. Prace są zbierane w teczkach przedmiotów, które zawierają: zestawienie ilościowe ocen, sylabus przedmiotu, test/zestaw pytań z przyjętą punktacją/kryteriami oceny, prace studentów potwierdzające realizację na zajęciach efektów kształcenia opisanych w sylabusach w formie prac pisemnych studentów, zadań realizowanych samodzielnie lub w grupie, projektów, slajdów z prezentacji, zestawów pytań ustnych, arkuszy obserwacji z egzaminów ustnych itp. oraz, co najważniejsze - wypełniony arkusz WEK (arkusz weryfikacji efektów kształcenia), wraz z rekomendacjami dotyczącymi np. sposobu weryfikacji efektów kształcenia, treści kształcenia, wymagań dotyczących zaliczenia przedmiotu itd. Do dostarczenia dokumentacji do teczki zobligowany jest każdy nauczyciel akademicki. Natomiast koordynator przedmiotu jest zobowiązany wypełnić arkusz WEK i uwzględnić w nim zalecenia opierając się na uwagach prowadzących przedmiot i studentów, analizie struktury uzyskanych ocen i innych uwzględnionych w teczkach dokumentów. Wnioski koordynatorów przedmiotów są przekazywane Komisji Programowej kierunku, która dokonuje przeglądu i analizy otrzymanych materiałów. Przegląd może być dokonywany przy wsparciu osób lub zespołów wskazanych przez Dziekana Wydziału. Opiera się on m.in. na analizie sylabusów i prac etapowych/zaliczeniowych/egzaminacyjnych studentów, wypełnionych arkuszy weryfikacji efektów kształcenia oraz innych dokumentów wskazanych przez Komisję Programową/Zespół. Ocena Zespołu polega na weryfikacji zakładanych i osiągniętych przez studentów efektów kształcenia, t.j. sposobów realizacji efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, formy prowadzenia zajęć i metod dydaktycznych, formy zaliczenia przedmiotu, itd. Analiza dokonywana jest pod kątem właściwego doboru wszystkich tych elementów do zakładanych efektów kształcenia. Na podstawie dokonanej analizy Komisja Programowa/Zespół przygotowuje krótkie podsumowanie zawierające ocenę weryfikacji efektów kształcenia i rekomendacje na kolejny rok akademicki. Mogą one stanowić punkt wyjścia do wprowadzania modyfikacji w programie kształcenia oraz sposobów monitorowania osiągnięcia przez studentów efektów kształcenia. Na podstawie weryfikacji dokonanej w semestrze letnim roku akademickiego 2015/2016 Zespół dostrzegł konieczność wdrożenia rekomendacji dla takich przedmiotów, jak np. Bezpieczeństwo publiczne jako zadanie własne samorządu terytorialnego (zmiana formy zaliczenia na pisemną pracę zaliczeniową, w której studenci mogliby odnieść się do swojej pracy zawodowej i możliwych zastosowań wiedzy w praktyce), Gospodarowanie zasobami ludzkimi (wprowadzenie warsztatów), Kierowanie i dowodzenie w instytucjach bezpieczeństwa państwa (wprowadzenie elementów psychologii dowodzenia), Ochrona informacji niejawnych i danych osobowych (wprowadzenie śródsemestralnych form zaliczeń by lepiej przygotować studentów do egzaminu ustnego, położenie nacisku na praktyczną stronę ochrony danych osobowych i informacji niejawnych), Rola sił zbrojnych w systemie obronności i bezpieczeństwa państwa (realizacja przedmiotu w formie ćwiczeń i wykładów, co pozwoli zwiększyć atrakcyjność zajęć dla studentów i lepiej zweryfikować osiągnięte przez studentów efekty kształcenia).

Dobłą praktyką stosowaną w dokumentacji teczek przedmiotów jest stosowanie przez wykładowców arkusza obserwacji studenta przy egzaminach i zaliczeniach ustnych. Prowadzący wpisuje w arkusz wylosowane przez studenta pytania oraz komentarze do odpowiedzi udzielonych przez studentów. Analiza tych arkuszy obserwacji pozwala na etapie końcowym stwierdzić z osiągnięciem których efektów przedmiotowych studenci mieli najwięcej trudności i opracować stosowne zalecenia.

Weryfikacja osiągniętych przez studentów efektów kształcenia dokonywana jest także na etapie prac dyplomowych. **Za dobrą praktykę można uznać** bardzo szczegółowe regulacje zawarte w Zasadach dyplomowania. Ten dokument w sposób wyczerpujący określa wszystkie istotne obszary dyplomowania. **Za dobrą praktykę można także uznać** dokonywaną zgodnie z procedurą P-12 weryfikację jakości prac dyplomowych. Podczas wizytacji ZO PKA udostępniono protokoły z tej weryfikacji, które pozwalają stwierdzić, że jest ona dokonywana w sposób bardzo rzetelny i pozwoliła wprowadzić działania naprawcze, które pozytywnie wpłynęły na jakość prac dyplomowych na ocenianym kierunku. Zgodnie z tą procedurą raz w roku Zespoły kierunkowe powołane przez Dziekana analizują 20% losowo wybranych obronionych prac dyplomowych z każdego kierunku.

Analiza jest przeprowadzana zarówno pod względem spełnienia wymogów merytorycznych, jak i formalnych. Prace oceniane są pod kątem spełnienia standardów określonych w Zasadach dyplomowania oraz kryteriów uwzględnionych w Arkuszu weryfikacji jakości prac dyplomowych. Na podstawie dokonanej weryfikacji Zespół opracowuje rekomendacje dla Komisji Programowych poszczególnych kierunków oraz Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia. Wnioski z monitorowania jakości prac dyplomowych są wykorzystywane do opracowywania działań naprawczych, których wdrożenie ma na celu zapewnienie spełnienia przez prace dyplomowe przyjętych dla nich standardów jakości. W ostatnim czasie Zespół dokonujący weryfikacji jakości prac dyplomowych opracował m.in. następujące rekomendacje: przeprowadzenie szkoleń dla opiekunów prac dyplomowych nt. wymogów stawianych autorom tych prac, przeprowadzanie wśród studentów akcji informacyjnych dotyczących konieczności zapoznania się z Zasadami dyplomowania przed przystąpieniem do pisania pracy. Jako działania naprawcze w tym obszarze dokonywano także modyfikacji w Zasadach dyplomowania, np. od roku akademickiego 2016/2017 – modyfikacji dotyczącej konieczności odniesienia się zarówno w recenzji jak i ocenie pracy do wszystkich wymagań merytorycznych, formalnych i edytorskich stawianych pracy dyplomowej oraz uwzględnienia szczegółowego merytorycznego uzasadnienia wystawionej oceny czy etapowego zaliczania seminarium w celu dyscyplinowania studentów do terminowego składania prac. Analiza przedstawionej podczas wizytacji dokumentacji pozwala stwierdzić, że opiekunowie prac dyplomowych i recenzenci, w przypadku których stwierdzi się, że nie przestrzegają regulacji i standardów przyjętych dla prowadzenia i recenzowania prac dyplomowych mogą zostać odsunięci od procesu dyplomowania. W ramach doskonalenia WSZJK w tej procedurze wprowadzono od roku akademickiego 2016/2017 możliwość monitorowania zewnętrznego merytorycznej i formalnej poprawności prac dyplomowych po ich obronach, dokonywanego przez recenzentów zewnętrznych (pracowników naukowców innych Uczelni). Można przypuszczać, że **zmiana ta wpłynie korzystanie na jakość prac dyplomowych i stanie się dobrą praktyką.**

Kwestie dotyczące zapobiegania plagiatom i ich wykrywania reguluje również procedura P-12 (Weryfikacja jakości prac dyplomowych). Zgodnie z zawartymi w niej wytycznymi, na ostatnim etapie sprawdzenia poprawności pracy, w celu weryfikacji jej autentyczności, należy wykorzystać system antyplagiatowy. Jeśli w pracy przekroczone zostaną określone normy, praca nie jest dopuszczana do obrony i student ma obowiązek przygotowania pracy spełniającej wymogi w tym zakresie.

6.1.4.

Zasady, warunki i tryb potwierdzania efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów określają: Regulamin Studiów SAN, Regulamin potwierdzenia efektów uczenia się Społecznej Akademii Nauk w Łodzi, przyjęty uchwałą Senatu SAN z dnia 24 marca 2015 roku i wdrożony z dniem 1 października 2015 roku oraz, funkcjonująca w ramach WSZJK, procedura P-19. Dokumenty te są ze sobą spójne i w sposób klarowny i precyzyjny określają zasady postępowania w tym obszarze. Do tej pory nikt nie wnioskował o potwierdzenie efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów.

6.1.5.

Badania mające na celu poznanie losów zawodowych absolwentów prowadzi Dział Jakości Kształcenia - DJK. Badanie ma umożliwić porównanie efektów kształcenia założonych w programie kształcenia z rzeczywistymi zadaniami wykonywanymi przez pracujących absolwentów oraz identyfikację efektów kształcenia umożliwiających uzyskanie przez absolwentów Uczelni kwalifikacji wymaganych na rynku pracy. Regulacje w tym zakresie zawiera procedura P-13 (Śledzenie losów zawodowych absolwentów i zasady monitorowania rynku pracy). Jej celem jest dostosowanie oferty edukacyjnej Społecznej Akademii Nauk w Łodzi do potrzeb i oczekiwań pracodawców, a także uczynienie programów kształcenia atrakcyjnymi z punktu widzenia rynku pracy.

Procedura określa tryb i zasady postępowania związane ze śledzeniem losów zawodowych absolwentów, sposób wykorzystania wyników badań oraz możliwości dostosowania programów kształcenia do potrzeb rynku pracy i oczekiwań pracodawców. Każdy student w momencie składania w Dziekanacie pracy dyplomowej wypełnia oświadczenie (co należy traktować jako dobrą praktykę) dotyczące badania losów zawodowych absolwentów. Jest w nim informowany o celu

i przebiegu badania. Udział w badaniu losów zawodowych absolwentów wymaga bowiem wyrażenia przez studenta zgody na przetwarzanie danych osobowych oraz zgody na otrzymywanie drogą mailową formularzy ankietowych. Pierwszy etap badania realizowany jest po roku od momentu ukończenia studiów. Student otrzymuje drogą mailową kwestionariusz dotyczący określenia swojej sytuacji zawodowej i pozycji na rynku pracy, planów zawodowych, stopnia satysfakcji z kształcenia zrealizowanego w SAN w perspektywie wykonywanej pracy zawodowej, stopnia osiągnięcia wybranych kompetencji, przydatności wiedzy i kompetencji zdobytych podczas studiów w pracy zawodowej, itd. Wyniki badań służą weryfikacji określonych w programie studiów efektów kształcenia oraz doskonaleniu programów kształcenia. Rokrocznie DJK przekazuje Komisjom Programowym szczegółowe raporty dotyczące losów zawodowych absolwentów poszczególnych kierunków studiów. Raporty z badań przekazywane są także Władzom Uczelni, Uczelnianej i Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia. Wyniki analiz służą ocenie przydatności osiągniętych przez absolwentów efektów kształcenia na rynku pracy i stanowią podstawę rekomendacji usprawnień w programach kształcenia. Wszystkie raporty z badania absolwentów są publikowane na stronie internetowej DJK.

Na uwagę zasługuje szereg działań podejmowanych w celu zwiększenia zwrotności wypełnionych kwestionariuszy (np. losowanie nagród dla uczestników badania) oraz wysoka zwrotność uzyskiwana w badaniu – w bieżącej edycji wyniosła ona 38%, a w poprzedniej – 40%, co jest bardzo dobrym wynikiem jak na badanie internetowe. Jak podkreśla kadra kierunku, sprzyja temu utrzymywanie kontaktów promotorów z absolwentami kierunku.

Na uwagę zasługuje obszerny kwestionariusz, jaki jest wykorzystywany w badaniu i wielość informacji, jakie udaje się uzyskać w badaniu. Raport z badania jest bardzo obszernym i rzetelnie przygotowanym opracowaniem.

Dobłą praktyką jest uwzględnienie w kwestionariuszu badań w ocenianych przez absolwentów kompetencjach tych, które zostały uznane za najważniejsze w dokumentach strategicznych Uczelni – misji i strategii rozwoju SAN, Polityce Jakości, Misji i strategii rozwoju Wydziału. Potwierdza to spójność realizowanych w ramach zapewniania jakości kształcenia działań z Polityką Jakości SAN. Co istotne, analiza wyników badania losów zawodowych absolwentów ocenianego kierunku pozwala stwierdzić, że te kluczowe kompetencje osiągnęli oni w wysokim stopniu oraz że uznają je za bardzo przydatne w swojej pracy zawodowej. **Dobłą praktyką jest** także założenie w procedurze ponownego badania losów absolwentów po 3 latach od ukończenia studiów. Jednak z uwagi na fakt, że pierwsi absolwenci ocenianego kierunku to absolwenci rocznika 2013/2014, nie zostali oni jeszcze poddani badaniu na tym etapie – przypadnie ono na listopad 2017 roku.

6.1.6.

Na Wydziale funkcjonuje sformalizowany system ocen pracowniczych służący realizacji Misji Wydziału oraz osiąganiu pożądanego poziomu rozwoju zawodowego zatrudnionej kadry. Przeprowadzana jest ocena bieżąca i okresowa. Zgodnie z ustawą Prawo o szkolnictwie wyższym bieżąca ocena nauczycieli akademickich jest obowiązkiem ich bezpośrednich przełożonych (kierowników katedr). Formalne okresowe oceny pracowników odbywają się, co 2 lata. Oceny dokonuje Komisja ds. Etyki i Oceniania Pracowników, a zatwierdza ją Rektor. Ocena okresowa odbywa się w oparciu o procedurę P-05 (Ocena osiągnięć i nagradzanie pracowników akademickich oraz jednostek naukowo-dydaktycznych), zgodnie z którą system okresowej oceny kadry dotyczy obszaru naukowo-badawczego, dydaktyczno-wychowawczego i organizacyjnego i obejmuje 4 ostatnie lata. Na podstawie wypełnionego przez pracownika arkusza samooceny oraz zebranych dodatkowych dokumentów (wyniki oceny studentów i/lub arkusz hospitacji), Kierownik Katedry dokonuje oceny ogólnej pracownika i przedstawia swoją propozycję na temat dalszego zatrudnienia. Ocenę opiniuje Komisja ds. Etyki i Oceniania Pracowników, a następnie zatwierdza Rektor Uczelni.

Ważnym elementem oceny okresowej nauczyciela akademickiego są wyniki ankietyzacji studentów oraz hospitacji zajęć dydaktycznych.

Ponadto na Wydziale prowadzi się regularny monitoring posiadanych przez pracowników kwalifikacji naukowych i zawodowych oraz stopnia ich aktualności oraz regularne monitorowanie dorobku naukowego pracowników Wydziału

Analiza działań i stosowanych w ich ramach narzędzi pokazuje, że przedmiotem tej oceny jest cała sfera aktywności dydaktycznej i naukowej pracowników. Wyżej opisanym procedurom i ocenie

podlega zarówno kadra prowadząca proces kształcenia na ocenianym kierunku studiów, jak i kadra wspierająca.

6.1.7.

Zasady wykorzystania wniosków z oceny nauczycieli akademickich dokonywanej przez studentów w ocenie jakości kadry naukowo dydaktycznej określają procedury: P-05 (Ocena osiągnięć i nagradzanie pracowników akademickich oraz jednostek naukowo-dydaktycznych), P-08 (Prowadzenie hospitacji zajęć dydaktycznych), P-09 (Ocena jakości zajęć dydaktycznych i pracy wykładowców dokonywana przez studentów tzn. "ankietyzacja") oraz P-18 (Gromadzenie informacji i wykorzystanie danych uzyskanych w wyniku badania jakości kształcenia).

Wyniki studenckiej oceny jakości zajęć dydaktycznych przekazywane są Kierownikowi Katedry, ocenianym wykładowcom, Władzom Uczelni i Wydziału. Wyniki badań oraz opracowywane na ich podstawie rekomendacje są omawiane na spotkaniach Katedry, jak również Wydziałowej i Uczelnianej Komisji ds. Jakości Kształcenia. Wnioski z oceny nauczycieli dokonywanej przez studentów są wykorzystywane do doskonalenia jakości zajęć dydaktycznych i pracy kadry akademickiej poprzez indywidualne działania nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia oraz poprzez decyzje o charakterze ogólnym podejmowane przez Władze Uczelni i Wydziału. Zgodnie z deklaracjami kadry dydaktycznej, prowadzący zajęcia, dzięki tak przeprowadzonej ocenie ma możliwość dokonania rzetelnej samoewaluacji, a co za tym idzie - wprowadzenie pożądanych zmian w postępowaniu dydaktycznym i podniesienie jakości swojej pracy dydaktycznej.

Przedłożone podczas wizytacji dokumenty pozwalają stwierdzić, że wyniki oceny nauczycieli dokonywanej przez studentów stanowią ważny element polityki zapewniania jakości kadry dydaktycznej. Są uwzględniane przez Kierownika Katedry przy przydzielaniu zajęć dydaktycznych, a przez Władze Wydziału i Uczelni – w polityce awansu. Wnioski z oceny nauczycieli akademickich prowadzą, co stwierdzono analizując przedłożone przez Uczelnię dokumenty, do zmian w obsadzie zajęć dydaktycznych, czy organizowania warsztatów pedagogicznych, czy szkoleń metodycznych np. z zakresu nowoczesnych technologii w dydaktyce. Ocena nauczycieli dokonywana przez studentów jest także jednym z 3 elementów składających się na ocenę okresową pracownika opisaną w punkcie 6.1.6. W wypadku uzyskania przez wykładowcę ponownej oceny negatywnej Władze analizują jej przyczyny i wobec tej osoby mogą zostać rozpoczęte działania prowadzące do nieprzedłużenia umowy o pracę .

Analiza przedstawionej dokumentacji oraz rozmowy z Władzami Wydziału i kadrami pozwalają stwierdzić, że systematycznie realizowana ocena kadry jest istotnym elementem systemu zarządzania jakością kształcenia, wpływającym na politykę kadrową w zakresie zatrudniania oraz podnoszenia kompetencji pracowników naukowo-dydaktycznych. **Dobłą praktyką stosowaną w tym obszarze jest uwzględnienie na stronie internetowej Działu Jakości Kształcenia zakładki „Najczęściej zadawane pytania”, w której przybliżono studentom procedury związane z dokonywaną przez nich oceną wykładowców oraz konsekwencje uzyskania przez wykładowcę oceny negatywnej. Dzięki temu są oni świadomi tego, że mają realny wpływ na obsadę zajęć dydaktycznych.**

6.1.8.

Ocena stanu zasobów materialnych, w tym infrastruktury dydaktycznej jest realizowana w trybie ciągłym (utrzymanie sprawności technicznej sprzętu i infrastruktury dydaktycznej – zadanie opiekunów administracyjnych poszczególnych obiektów). Zapewnieniu właściwej organizacji procesu kształcenia (w tym właściwych zasobów materialnych i środków wsparcia) służą m.in. funkcjonujące w ramach WSZJK procedury P-06 (Organizacja, warunki technodydaktyczne i realizacja procesu kształcenia) i P-07 (Ocena warunków technodydaktycznych, obsługi administracyjnej oraz organizacji procesu kształcenia dokonywana przez studentów). Procedura P-07 daje studentom możliwość oceny zasobów materialnych, w tym infrastruktury dydaktycznej i naukowej oraz organizacji procesu kształcenia i jakości obsługi administracyjnej w ramach badania ankietowanego. Dobłą praktyką jest uwzględnienie w kwestionariuszu pytania dotyczącego dostosowania infrastruktury do potrzeb studentów niepełnoprawnych. W badaniu studenci oceniają także udzielane im przez Uczelnię wsparcie – np. ocena działalności Biura Karier, ocena możliwości rozwoju zapewnianych przez Uczelnię.

Badanie jest realizowane raz na 2 lata przez Dział Jakości Kształcenia. Wyniki i opracowywane na ich

podstawie zalecenia stanowią podstawę opracowania działań doskonalących organizację procesu kształcenia i bazę dydaktyczną, których wdrożenie pozwala zapewnić studentom odpowiednią infrastrukturę, obsługę administracyjną, środki wsparcia, przepływ informacji, itd. Przykładowe działania wdrożone w ramach wykorzystywania wyników badań to organizacja szkoleń dla pracowników Dziekanatu z zakresu obsługi klienta, wydłużenie czasu pracy Dziekanatu, regularne wzbogacanie zasobów bibliotecznych, doposażenie sal dydaktycznych, itp.

Studenci mogą zgłaszać swoje uwagi na temat infrastruktury bezpośrednio do Władz Wydziału, Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia lub Samorządu Studenckiego. Tą drogą zgłaszali oni na poziomie Wydziału np. wniosek dotyczący konieczności remontu siłowni, czy zwiększenia liczby komputerów, na których jest dostępna baza LEX.

Zdaniem studentów obecna droga oceny zasobów materialnych wykorzystywanych w procesie kształcenia jest odpowiednia i wystarczająca. Prowadzone na Wydziale badania jakości potwierdzają, że zasoby materialne odpowiadają potrzebom studentów.

6.1.9.

WSZJK pozwala na skuteczne gromadzenie, analizowanie i dokumentowanie działań dotyczących zapewniania jakości kształcenia. Poszczególne jednostki są zobowiązane do gromadzenia, analizowania i wykorzystywania w działaniach doskonalących kształcenie, informacji uzyskiwanych ze źródeł zewnętrznych i wewnętrznych mających wpływ na poprawę jakości realizowanych procesów.

Kwestie związane z gromadzeniem danych uzyskiwanych w wyniku wdrażania procedur WSZJK oraz ich wykorzystaniem reguluje m.in. procedura P-18 (Gromadzenie informacji i wykorzystanie danych uzyskanych w wyniku badania jakości kształcenia), którą można uznać za skuteczną. Działania wynikające z realizacji poszczególnych procedur WSZJK są dokumentowane w postaci zestawień zbiorczych, sprawozdań, raportów opracowywanych przez jednostkę odpowiedzialną za dany obszar działań. Najczęściej jest to Dział Jakości Kształcenia, Uczelniana Komisja ds. Jakości Kształcenia oraz Wydziałowa Komisja ds. Jakości Kształcenia. Analiza przedstawionych podczas wizytacji dokumentów pozwala stwierdzić, że dokumentacja jest prowadzona w sposób systematyczny i sumienny. Raporty z badań jakości kształcenia zawierają szczegółową analizę oraz, co ważniejsze, rekomendacje i zalecenia do wdrożenia w poszczególnych obszarach. Wgląd do tej dokumentacji mają wszyscy zainteresowani, w tym także studenci. Dokumentacja dotycząca zapewniania jakości kształcenia jest gromadzona w Katedrze, DJK i Dziekanacie. Gromadzone materiały są uporządkowane i uwzględniają rekomendacje związane z zapewnieniem i doskonaleniem procesu dydaktycznego. Analizy zbiorcze są przekazywane przez poszczególne podmioty realizujące poszczególne procesy i procedury WSZJK do oceny Władz Wydziału i Uczelni, zgodnie ze strukturą zarządzania procesem zapewnienia jakości kształcenia.

Opracowania dotyczące działań związanych z procesem dydaktycznym są analizowane przede wszystkim w Katedrze przez Kierownika oraz pracowników Katedry. Analogicznie jest z raportami dotyczącymi działań związanych z badaniem jakości kształcenia, które są jeszcze dodatkowo analizowane przez Dział Jakości Kształcenia, który opracowuje wstępne rekomendacje, Dziekana Wydziału oraz Wydziałową Komisję ds. Jakości Kształcenia.

W czasie wizytacji przedłożono dokumenty (protokoły Rady Wydziału, Wydziałowej i Uczelnianej Komisji ds. Jakości Kształcenia) potwierdzające, iż wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia jest przedmiotem obrad jednostek, które realizują działania w jego obszarze. W przedstawionych podczas wizytacji sprawozdaniach ze spotkań Komisji widoczna jest dyskusja o wynikach badań oraz wyciąganie wniosków w zakresie wdrażania działań naprawczych – analiza sprawozdań ze spotkań Komisji pozwala stwierdzić, że są to wnioski w zakresie modyfikacji procedur obowiązujących w ramach WSZJK, opracowania narzędzi badania jakości, doskonalenia bazy dydaktycznej, itd.

Dobra praktyką jest opisane w punkcie 6.1.3 gromadzenie materiałów potwierdzających osiągnięcie przez studentów efektów kształcenia (teczki przedmiotów).

6.1.10.

W zakresie dostępu do informacji o programie kształcenia Uczelnia realizuje powszechnie obowiązujące standardy w tym zakresie. Wszystkie informacje dostępne są na stronie internetowej.

Dotyczy to w szczególności: programów studiów, sylabusów, rozkładów zajęć, informacji nt. przedmiotów do wyboru, informacji dotyczących procesu dyplomowania, procedur i dokumentów do pobrania. Za aktualizację wymienionych informacji na stronie internetowej odpowiada Dziekanat oraz Dział Promocji i Rekrutacji. Podane informacje dostępne są w odpowiednich zakładkach.

Uczelnia zapewnia dostępność informacji dotyczących stosowanego systemu oceny efektów kształcenia. Podstawowym źródłem informacji na ten temat są sylabusy przedmiotów. W dokumentach tych szczegółowo określa się stosowane sposoby weryfikacji efektów kształcenia odnoszące się do każdego z przedmiotów. Ogólne zasady oceny efektów kształcenia zawarte są w Regulaminie Studiów. Dokumenty te dostępne są w siedzibie Wydziału oraz na jego stronie internetowej. Dodatkowe informacje można uzyskać od pracowników Dziekanatu oraz wykładowców poszczególnych przedmiotów. Dzięki programowi Wirtualny Dziekanat studenci mają dostęp do ocen uzyskiwanych w ramach poszczególnych przedmiotów.

Opis procedur służących zapewnianiu jakości kształcenia jest dostępny dla wszystkich zainteresowanych w Dziale Jakości Kształcenia, Dziekanacie oraz u Dziekana Wydziału. Podobnie jest z raportami z badań jakości kształcenia, które są dodatkowo dostępne w wersji elektronicznej na stronie internetowej DJK (w całości lub w formie streszczeń, bądź podsumowań), niektóre z nich po zalogowaniu. Dobłą praktyką jest zamieszczanie biuletynów dla studentów na stronie internetowej Działu Jakości Kształcenia, w których uwzględnia się podsumowanie wyników badań jakości. Na stronie DJK stworzono także zakładkę dotyczącą najczęściej zadawanych przez studentów pytań. Można to także uznać za dobrą praktykę. W odpowiedziach na te pytania zawarte zostały informacje dotyczące procedur obowiązujących w ramach WSZJK, co sprzyja promowaniu wiedzy o nich wśród studentów.

Władze Wydziału dbają również o umożliwienie studentom dostępu do bieżących informacji dotyczących zajęć dydaktycznych na Wydziałach, a szczególnie wiadomości o odwoływanych i przekładanych zajęciach. Dostęp do aktualnych informacji związanych z procesem dydaktycznym gwarantuje również obecność Uczelni na portalach społecznościowych.

Należy podkreślić, że studenci systematycznie dokonują oceny dostępności informacji na temat kształcenia poprzez badanie ankietowe. Analiza udostępnionej dokumentacji (sprawozdania ze spotkań Uczelnianej i Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia) pozwala wnioskować, że w obszarach, w których zostają zdiagnozowane nieprawidłowości wprowadza się działania naprawcze. Studenci na spotkaniu z ZO PKA potwierdzili, że mają zapewniony dostęp do informacji o procesie kształcenia i jego wynikach w stopniu odpowiadającym ich potrzebom. Zadowolenie studentów z dostępności i aktualności informacji potwierdza wypracowanie przez Wydział właściwych metod zagwarantowania dostępu do informacji o programie i procesie kształcenia na ocenianym kierunku.

6.2.

Jednostka dokonuje systematycznej oceny skuteczności wewnętrznego systemu zapewniania jakości i jego wpływu na podnoszenie jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów, a także wykorzystuje jej wyniki do doskonalenia systemu. Ocena skuteczności działania wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia dokonywana jest na bieżąco na spotkaniach Wydziałowej i Uczelnianej Komisji ds. Jakości Kształcenia. Omawiane są poszczególne narzędzia stosowane w ocenie jakości kształcenia pod względem ich efektywności oraz wyniki prowadzonych badań jakości. Regulacje w tym obszarze zostały uwzględnione w procedurze P-14 (Weryfikacja, modyfikacja i doskonalenia WSZJK), której celem jest doskonalenie systemów w taki sposób, aby były one zgodne z bieżącymi regulacjami prawnymi i najnowszymi trendami w obszarze zapewniania jakości kształcenia oraz potrzebami i oczekiwaniami interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych.

Procedura przewiduje m.in. możliwość zgłaszania propozycji modyfikacji w systemach przez wszystkich pracowników, studentów oraz przez interesariuszy zewnętrznych współpracujących z Uczelnią. Mogą być one zgłaszane w toku całego roku akademickiego. Są one dyskutowane przede wszystkim na spotkaniach Uczelnianej i Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia, co potwierdziły przedstawione podczas wizytacji sprawozdania ze spotkań tych Komisji. Ich analiza potwierdza, że w ostatnich latach WSZJK był systematycznie oceniany i co roku wprowadzano w nim modyfikacje mające na celu zwiększenie jego skuteczności. Ostatnio wprowadzone zmiany to np.: zmiana w procedurze P-14 (Weryfikacja, modyfikacja i doskonalenia WSZJK) polegająca na uwzględnieniu w niej badania ankietowego skuteczności WSZJK, gruntowna modyfikacja procedury

P-10 (Określenie efektów kształcenia, monitorowanie i weryfikacja osiągniętych przez studentów efektów kształcenia), modyfikacja w procedurze P-12 (Weryfikacja jakości prac dyplomowych) polegająca na wprowadzeniu od roku akademickiego 2016/2017 możliwości monitorowania zewnętrznego merytorycznej i formalnej poprawności prac dyplomowych, czy wdrożenie nowych procedur – do roku akademickiego 2015/2016 procedury P-18 (Gromadzenie informacji i wykorzystania danych uzyskanych w wyniku badania jakości kształcenia) a od roku akademickiego 2016/2017 – procedury P-19 (Potwierdzanie efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów).

Dobłą praktyką jest tutaj coroczna konferencja dydaktyczna, podczas której Pełnomocnik Rektora ds. Jakości Kształcenia lub wyznaczona przez niego osoba przedstawia podsumowanie działań realizowanych w ramach OSZJK na Uczelni, wstępne rekomendacje na nadchodzący rok akademicki oraz propozycje dotyczące wprowadzenia modyfikacji w OSZJK, a dziekani poszczególnych jednostek przedstawiają analogiczne podsumowanie dla systemów wydziałowych. Na konferencji dokonuje się oceny WSZJK i omawia możliwe sposoby zwiększenia jego skuteczności. Modyfikacje w systemach wprowadzane są z początkiem nowego roku akademickiego i wymagają zatwierdzenia przez Radę Wydziału (WSZJK) oraz Senat (OSZJK).

Dobłą praktyką jest uwzględnienie w procedurze P-14 badania ankietowego dotyczącego efektywności WSZJK, które ma być realizowane nie rzadziej niż raz na dwa lata wśród osób odpowiedzialnych za różne aspekty procesu kształcenia w Uczelni (władze Uczelni i Wydziałów, kadra akademicka, pracownicy administracyjni), przedstawicieli wszystkich grup studentów (studenci studiów stacjonarnych i niestacjonarnych wszystkich lat i kierunków studiów) oraz przedstawicieli interesariuszy zewnętrznych, w tym pracodawców. Pierwsza edycja badania zostanie przeprowadzona w roku akademickim 2016/2017 w jednostce macierzystej Uczelni. Wyniki badania mają być w założeniu wykorzystywane do doskonalenia Systemów Zarządzania Jakością Kształcenia i zwiększania ich efektywności poprzez wdrażanie rekomendacji oraz podejmowanie działań korygujących opracowanych na podstawie ich wyników. Badanie ma także pozwolić ocenić stopień znajomości funkcjonujących w Uczelni Systemów Zarządzania Jakością Kształcenia przez studentów i pracowników.

Wdrożony na ocenianym kierunku system jakości pozwolił także na podjęcie działań doskonalących proces kształcenia opisanych w punktach 6.1.1, 6.1.2, 6.1.3, 6.1.8 – np. doskonalenie programu kształcenia (wprowadzenie nowych specjalności, nowych przedmiotów, korekty w treściach kształcenia), wprowadzenie zmian w sposobach monitorowania osiągniętych przez studentów efektów kształcenia, organizowanie szkoleń metodycznych dla wykładowców, itd.

3. Uzasadnienie

- Działania Uczelni zmierzające do zapewnienia wysokiej jakości kształcenia na kierunku *bezpieczeństwo narodowe* należy ocenić wyróżniająco. Wydział wypracował przejrzystą i wzorcową strukturę zarządzania kierunkiem, która zapewnia możliwość stałego kontaktu i przepływu informacji pomiędzy jednostkami organizacyjnymi systemu zapewnienia jakości kształcenia, przez co bieżące monitorowanie jakości procesów kształcenia jest pełniejsze i daje solidne podstawy do planowania i wprowadzania usprawnień.
- W ramach praktyki dydaktycznej i zarządczej, na kierunku dokonywane są przeglądy programowe, prowadzona jest ocena procesu dydaktycznego, w tym warunków studiowania i zasad oceny studentów kadry akademickiej oraz efektów kształcenia. Prowadzone są działania monitorujące, analityczne i doskonalące. Działania te zapewniają diagnozowanie słabości procesu dydaktycznego i stanowią podstawę zmian programu studiów oraz metod jego realizacji zorientowanej na doskonalenie jakości jego końcowych efektów. Należy podkreślić, że odbywa się to na każdym etapie kształcenia.
- Dotychczasowe działania projakościowe prowadzone na Wydziale, obrazują wyraźnie i wzorcowo realizowany, zestaw przedsięwzięć doskonalących jakość kształcenia i uzyskiwanych efektów kształcenia. Godne polecenia są praktyki stosowania m.in. tzw. teczek przedmiotów, czy arkuszy weryfikacji efektów kształcenia oraz arkusza obserwacji studenta przy zaliczeniach i egzaminach ustnych, jak również biuletynów podsumowujących

podjęte działania projakościowe.

- Udział interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych w procesie zapewnienia jakości kształcenia i działań podejmowanych przez Wydział ocenia się pozytywnie. Decyzje dotyczące koncepcji kształcenia oraz projektowania i realizacji jego efektów są szeroko i wzorcowo konsultowane z przedstawicielami środowiska wewnętrznego i zewnętrznego.
- Funkcjonujący na Wydziale Wewnętrzny System Zapewnienia Jakości Kształcenia tworzy spójną strukturę pozwalającą na budowę kultury jakości na kierunku, stwarza bardzo dobre warunki dla zapewnienia systematyczności przeprowadzanych ocen i analiz osiągniętych efektów kształcenia, stanowiących podstawę doskonalenia programu kształcenia. Bazuje to na bardzo dobrze zorganizowanym systemie dokumentowania działań oraz dojrzałych i jednocześnie stale doskonalonych procedur projakościowych. Godną polecenia dobrą praktyką jest centralizacja wymagań i procesów związanych z przygotowaniem prowadzących i piszących prace dyplomowe włącznie z planowaną weryfikacją zewnętrzną ich merytorycznej i formalnej poprawności przez osoby spoza uczelni.
- Jednostka stwarza studentom możliwość udziału w pracach gremiów zajmujących się opracowywaniem planów i programów kształcenia. Studenci obecni na spotkaniu z ZO pozytywnie ocenili zaangażowanie ich przez jednostkę w WSZJK poprzez możliwość wypełniania ankiet. System ankietyzacji projektowany był we współpracy z Samorządem Studenckim. Na uwagę zasługują przemyślane wysiłki podejmowane dla uzyskania wysokiego stopnia dialogu z absolwentami (zwrotność ankiet itp.). Rodzaj wprowadzonych w ramach WSZJK procedur, w tym sposób ich realizacji jest przez studentów oceniany pozytywnie. Studenci poprzez wypełniane ankiety wywierają realny wpływ na proces kształcenia w jednostce prowadzącej oceniany kierunek.
- Charakterystyczna dla ocenianej jednostki jest formalizacja systemu ocen pracowniczych służąca osiągnięciu zaplanowanych w procesie kształcenia efektów, ale również pożądanego rozwoju zawodowego zatrudnianej kadry dydaktycznej i administracyjnej. Priorytetowo traktuje się udostępnianie studentom informacji o programie studiów i np. zasadach uzyskiwania zaliczeń, ale i procedur związanych z oceną wykładowców i konsekwencjami uzyskania przez nich ocen negatywnych.

4. Zalecenia

Brak zaleceń

Odniesienie się do analizy SWOT przedstawionej przez jednostkę w raporcie samooceny, w kontekście wyników oceny przeprowadzonej przez zespół oceniający PKA

W opinii ZO Władze Uczelni i Wydziału dokonały rzetelnej oceny potencjału jednostki oraz uwarunkowań mających wpływ na proces kształcenia na kierunku *bezpieczeństwo narodowe*. Zaprezentowane w Raporcie samooceny wyniki analizy SWOT trafnie wskazują na mocne i słabe strony procesu kształcenia na ocenianym kierunku.

ZO potwierdza te ustalenia, a szczególnie fakt, że silną stroną prowadzonego procesu kształcenia na ocenianym kierunku jest to, że Wydział dysponuje profesjonalnie przygotowaną kadrą naukowo-dydaktyczną zarówno pod względem teoretycznym, jak i praktycznym (długoletnie doświadczenie zawodowe). Potwierdza się realny udział interesariuszy zewnętrznych w tworzeniu koncepcji i programu kształcenia i udział praktyków w jego realizacji, co decyduje o dobrym przygotowaniu absolwentów SAN do wejścia na rynek pracy. Organizacja procesu dydaktycznego, badań i pracy organizacyjnej ma swój fundament w infrastrukturze – tj. dobrej bazie materialnej (będące własnością Uczelni sale dydaktyczne, laboratoria, akademik, biblioteka, itd. oraz stabilna sytuacja finansowa). Wyróżnikiem jest w przypadku Uczelni i Wydziału wysoka jakość kształcenia.

Potwierdza się również i to, że szansę Uczelni, Wydziału i wizytowanego kierunku studiów należy upatrywać w rozwiniętej współpracy z licznymi ośrodkami, instytucjami oraz firmami zajmującymi się problematyką bezpieczeństwa co stwarza studentom możliwość odbycia w nich praktyk, a w dalszej perspektywie także możliwość otrzymania pracy. A głębokie zmiany zachodzące w środowisku bezpieczeństwa międzynarodowego oraz narodowego i wyłaniające się z nich potencjalne i realne zagrożenia powodują, że coraz więcej ludzi w Polsce dostrzega potrzebę i konieczność edukacji i kształcenia w dziedzinie bezpieczeństwa. Dobra opinia Uczelni w regionie, przekłada się na dobrą opinię o absolwentach Wydziału na lokalnym rynku pracy. Uczelnia wychodzi naprzeciw rosnącemu zainteresowaniu studiami w Polsce kandydatów z zagranicy, jak i Polaków za granicą.

Zdaniem ZO Władze Uczelni i Wydziału trafnie diagnozują, że słabszą stroną jest potwierdzająca się słaba znajomość i niechęć studentów do uczenia się języków obcych. Dodatkowo dominacja studentów niestacjonarnych ogranicza możliwości zaangażowania studentów w działalność dodatkową, np. wymianę międzynarodową, czy przynależność do koła naukowego. Sprawia to, że niewielki jest odsetek studentów korzystających z wymiany zagranicznej.

Wykazywana w analizach ograniczona oferta studiów podyplomowych jest na pewno przeszkodą w dalszym rozwoju kierunku, ale łatwą do pokonania, zważywszy na fakt dysponowania kadrą dydaktyczną w zdecydowanej większości wnoszącą również do procesu dydaktycznego (ze względu na swoją przeszłość, ale i teraźniejszość zawodową) pierwiastki praktyczne. Warto się o to pokusić, mając tak dobre (jak stwierdza ZO) rozpoznanie rynku.

ZO nie do końca potwierdza wskazywane w analizach zagrożenia, bowiem z negatywnymi tendencjami demograficznymi (wskutek niżu demograficznego, który powoduje mniejszą liczbę nowopryjętych studentów) borykają się wszystkie polskie uczelnie, a wskazywana w analizie emigracja młodych ludzi z Polski w celach zarobkowych jest wręcz szansą dla Uczelni dysponującej unikalnym w skali ogólnopolskiej zagranicznym oddziałem zamiejscowym.

Trudno się również do końca zgodzić ze wskazywanymi przez Uczelnię poglądami o konkurencji ze strony szkół publicznych przyjmujących kandydatów na studia stacjonarne, podczas gdy niejako "domeną" Uczelni niepublicznej są wielokrotnie studenci niestacjonarni. W tym kontekście warto wziąć pod uwagę jeszcze jeden czynnik, mianowicie miejsce funkcjonowania uczelni (specyfika dużego miasta). Podczas gdy funkcjonująca w środowisku regionalnym uczelnia niepubliczna jest niejako uprzywilejowana w zakresie kandydatów do podjęcia studiów.

Dobre praktyki

W ocenie ZO w działalności Wydziału Nauk Społecznych i Humanistycznych Społecznej Akademii Nauk w Łodzi realizującego program kształcenia na kierunku *bezpieczeństwo narodowe*, o profilu ogólnoakademickim na poziomie studiów I stopnia można wskazać działania unikatowe, czy szereg (patrz poprzednie strony) godnych popularyzacji dobrych praktyk. Na plan pierwszy wybijają się dobre praktyki w obszarze Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia za które można przykładowo uznać:

- coroczną konferencję dydaktyczną, podczas której Pełnomocnik Rektora ds. Jakości Kształcenia lub wyznaczona przez niego osoba przedstawia podsumowanie działań realizowanych w ramach OSZJK na Uczelni, wstępne rekomendacje na nadchodzący rok akademicki oraz propozycje dotyczące wprowadzenia modyfikacji w OSZJK, a Dziekani poszczególnych jednostek przedstawiają analogiczne podsumowanie dla systemów wydziałowych; na konferencji dokonuje się oceny WSZJK i omawia możliwe sposoby zwiększenia jego skuteczności; modyfikacje w systemach wprowadzane są z początkiem nowego roku akademickiego i wymagają zatwierdzenia przez Radę Wydziału (WSZJK) oraz Senat (OSZJK); konferencja pozwala po pierwsze popularyzować wiedzę o obowiązujących na Uczelni systemach jakości wśród pracowników dydaktycznych i administracyjnych, a po drugie – zapewnia możliwość zgłaszania wniosków w tym obszarze każdemu pracownikowi i studentom;
- prowadzone zgodnie z procedurą P-13 (Śledzenie losów zawodowych absolwentów

i zasady monitorowania rynku pracy) monitorowanie rynku pracy przez Pełnomocnika Rektora ds. Pracodawców i Biuro Karier Studenckich, które odbywa się poprzez badanie opinii pracodawców zatrudniających absolwentów SAN oraz analizę materiałów dotyczących rynku pracy i oczekiwań pracodawców; wnioski z tych analiz stanowią źródło informacji wykorzystywane przy projektowaniu efektów kształcenia;

- stosowanie przez wykładowców w dokumentacji teczek przedmiotów arkusza obserwacji studenta przy egzaminach i zaliczeniach ustnych; prowadzący wpisuje w arkusz wylosowane przez studenta pytania oraz komentarze do odpowiedzi udzielonych przez studentów; analiza tych arkuszy obserwacji pozwala na etapie końcowym stwierdzić z osiągnięciem których efektów przedmiotowych studenci mieli największą trudności i opracować stosowne zalecenia; jest to narzędzie sprzyjające rzetelnej weryfikacji efektów kształcenia;
- powoływanie w skład Uczelnianej i Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia przedstawicieli pracodawców, co powoduje, że w składzie tych komisji uwzględnione zostają wszystkie grupy interesariuszy; w sprawozdaniach ze spotkań tych Komisji widoczny jest udział tych przedstawicieli w dyskusji dotyczących jakości kształcenia i jego badania – pracodawcy uczestniczyli na przykład w opracowaniu procedury dotyczącej realizacji praktyk studenckich, czy tworzeniu narzędzia badania losów zawodowych absolwentów wskazując które kompetencje należy poddać ocenie.